

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Barbora Bartošová

**Velká Británie v letech 1945-1949 a její vliv
na vznik státu Izrael**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Barbora Bartošová**

Vedoucí práce: **PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam

Bartošová, Barbora. *Velká Británie v letech 1945-1949 a její vliv na vznik státu Izrael*. Praha, 2011. 49 s. Bakalářská práce Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologie. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.

Abstrakt

Práce je zaměřena na Velkou Británii mezi lety 1945-1949 a její zahraniční politiku vůči mandátu Palestina. Jsou zde rozebrány faktory, které vedly ke vzniku Státu Izrael s důrazem na britskou zahraniční politiku. Vzájemné vztahy byly v těchto letech velmi úzce propojeny, jelikož v roce 1920 bylo území tehdejší Palestiny uděleno Velké Británii jako mandatorní území. Po skončení druhé světové války byla situace v mandátu stále vyhrcořenější a celý vývoj kulminuje v květnu 1948, kdy je oficiálně vyhlášen Stát Izrael. Oficiálního britského uznání se tomuto státu dostalo téměř o rok později.

Do analýzy vzájemných vztahů je taktéž zpracován domácí vývoj ve Velké Británii s ohledem na poválečnou situaci a první poválečné volby, stejně jako další faktory a motivy, které v těchto letech zahraniční politiku Velké Británie ovlivňovaly. V prvních britských poválečných volbách zvítězila Labouristická strana a klíčovými postavami, které určovali zahraniční politiku ve vytyčeném období, se stali tito politici - premiér Clement Attlee, ministr zahraničí Ernest Bevin a ministr kolonií George Glenvil Hall.

Klíčová slova

Velká Británie, Izrael, Britský mandát Palestina, zahraniční vztahy, Ernest Bevin, Clement Attlee

Keywords

Great Britain, Israel, British Mandate of Palestine, Foreign Relations, Ernest Bevin, Clement Attlee

Rozsah práce: 69 444 znaků včetně mezer, bez poznámek pod čarou, abstraktu, příloh a použité literatury

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. 5. 2011

Bartošová Barbora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Jaromíru Soukupovi, Ph.D. za pomoc při vypracování této práce.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

téma

Konec britského mandátu Palestina: Zahraniční politika
Velké Británie v letech 1945-1949 a její vliv na vznik Státu
Izrael

Jméno: Barbora

Příjmení: Bartošová

Ročník: 2. ročník

Akademický rok: 2009/2010

Vedoucí práce: PhDr. Jaromír Soukup Ph. D.

1. Vymezení tématu

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zabývat britskou zahraniční politikou vůči Palestině, uplatňovanou mezi lety 1945 – 1949. A jejím vlivem na vznik Státu Izrael. Jedná se o období od skončení 2. světové války a s přesahem až po vznik Státu Izrael. Tento přesah spočívá v analýze reakce Velké Británie na vznik Izraele. Současně bych chtěla nastínit i situaci z pohledu Židů a Arabů a zaměřit se na jejich reakce na britskou zahraniční politiku.

Po ukončení 2. světové války se změnila britská politická scéna. Konzervativní strana v čele s Winstonem Churchillem byla nahrazena labouristy, vedenými Clementem Atleem. Byla to právě labouristická vláda, která byla u moci po celou dobu, která je pro tuto práci určující. V této době také začíná v Palestině sílit i radikální sionistické hnutí, které požadovalo omezení britské přítomnosti. Léta 1945-48 jsou známa především jako období velkých nepokojů a teroristických akcí, jejichž motivy bych se ve své práci také ráda zabývala. Vzhledem k tomu, že počet židovských přistěhovalců v Palestině neustále vzrůstal, sílil tlak i ze strany Arabů. Bylo proto nutné nalézt nějaký kompromis. Ačkoli se Británie stále pokoušela o všemožná jednání s oběma stranami, nedařilo se jí kompromis najít. To byl jeden z důvodů, proč nakonec otázku Palestiny předložili Britové nedávno vzniklé Organizaci spojených národů. Byla vytvořena i speciální komise, která měla nalézt nějaké vhodné řešení. Nakonec OSN odhlasovalo rozdělení Palestiny. Stát Izrael byl potom oficiálně vyhlášen 14. 5. 1948. Celé období britského mandátu Palestina se dá označit za jedno z klíčových období pro budoucnost situace na Blízkém východě. Chtěla bych se zabývat výše vymezeným obdobím právě z těchto důvodů. Zároveň bych chtěla poukázat na vliv Velké Británie na současný izraelsko-palestinský konflikt.

2. Stanovení cíle práce

Ve své práci bych tedy chtěla analyzovat vývoj britské zahraniční politiky během poválečného vývoje a kroky, které vedly ke vzniku Státu Izrael. Také bych se ráda zabývala faktory, které vedly ke vzniku Státu Izrael a otázkou, jakou roli hrála Velká Británie. Budu také řešit problém, jaký podíl na této nastalé situaci měla britská labouristická vláda. Dále budu analyzovat postoje k zahraniční politice Velké Británie na straně židovské i arabské. Následně bych chtěla také rozebrat postoj Velké Británie ke vzniku Státu Izrael a její reakci na vyhlášení tohoto státu. Domnívám se, že toto vývoj událostí ve zkoumaném období má svůj přínos i pro dnešní vztah Židů a Arabů na území dnešního Státu Izrael a jeho výzkum by mohl pomoci k nastínění možného řešení tohoto konfliktu.

3. Metoda zpracování práce

Ke zvolenému tématu budu přistupovat jako k případové studii. Postupný vývoj situace budu sledovat pomocí tzv. metody rozboru procesu (process tracing). Jako způsob rozboru vytyčeného procesu jsem zvolila tzv. závislost na předchozím vývoji (path dependency).

4. Struktura práce

- V první části své práce bych chtěla krátce zrekapitulovat předchozí vývoj britského mandátu Palestina až do konce 2. světové války.
- V další části bych se potom zaměřila na politickou situaci ve Velké Británii po skončení 2. světové války. Také bych se zde ráda zabývala faktory, které ovlivňovaly britskou zahraniční politiku v této době. Dále bych se také podívala na smýšlení Britů týkající se přistěhovalectví Židů do Palestiny.

- Ve třetí části bych se potom zabývala samotnou britskou zahraniční politikou a nově zřízený britsko-americký výbor, který se měl zabývat otázkou Palestiny. Také bych chtěla zmínit výsledky hlavních debat a jednání tohoto vyšetřovacího výboru a shrnout výsledky plánu Morrison-Grady a výsledky londýnských rozhovorů.
- V části čtvrté bych se zaměřila na otázku Palestiny v OSN a důvody, které Velkou Británii vedly k předložení této otázky právě Spojeným národům. Na vývoj v oblasti pod v období fungování UNSCOP, na reakci týkající se hlasování v OSN. A na okolnosti vzniku Státu Izrael.
- Pátá část bude věnována vývoji a reakcím na britskou zahraniční politiku z židovské strany. Chtěla bych zde také popsat incidenty a teroristické útoky, které byly v této době spáchány ze strany sionistických extremistů. Také bych se chtěla zabývat britskou reakcí na tyto akce.
- V části šesté bych se potom pokusila osvětlit postoj arabské strany a vývoj jejich přístupu k otázce Palestiny.
- V poslední části bych se potom zaměřila ještě na reakci Velké Británie na vznik Státu Izrael.

5. Předběžný seznam literatury

a. Neperiodická literatura

ČEJKA, M.: *Izrael a Palestina* Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 80-903333-9-7

EYTAN, W.: *The First Ten Years: A Diplomatic History of Israel* New York: Simon and Schuster, 1958. 58-9039

HYAM, Ronald: *Britain's Declining Empire: The Road to Decolonisation, 1918-1968* Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-68555-9

KRUPP, Michael: *Sionismus a Stát Izrael* Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7021-265-9

LENCZOWSKI, George: *The Middle East in World Affairs* Ithaca: Cornell University Press, 1962. ISBN? 62-16343

LEVEY, Zach, PODEH, Elie: *Britain and the Middle East: from imperial power to junior partner* Brighton [England]; Portland, Or.: Sussex Academic Press, 2007. ISBN 1845191641

LOUIS, Roger Wm.: *Ends of British Imperialism: The Scramble for Empire, Suez and Decolonization* London: I. B. Tauris, 2006. ISBN 1-84511-347-0

SACHAR, Howard M.: *Dějiny státu Izrael* Praha: REGIA, 1999. ISBN 80-902484-4-6

SCHULZE, Reinhard: *Dějiny islámského světa ve 20. století* Brno: Atlantis, 2007. ISBN 978-80-7108-284-2

TERNER, Erich: *Dějiny státu Izrael* Praha: KORA, 1991. ISBN 80-901092-0-9

Mid-East Reference Guide: A selection of basic documents on the Arab – Israeli conflict Jerusalem: Ministry of Foreign Affairs 1991

b. Periodická literatura

HURWITZ David. Churchill and Palestine. *Judaism* [online], 1995, no.1: 3.
Dostupný z WWW:
<<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=104&sid=ddf5ba6f-a65e-4805-bd84-e93a02565e4b%40sessionmgr110> >

LOCHERY, Neill. Lion in the Sand: British Policy in the Middle East, 1945-67. *Middle Eastern Studies*, 44, no. 5: 807-814. Dostupný z WWW
<<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=104&sid=ec5aa68f-2963-41bb-85f8-96b1509ed429%40sessionmgr110> >

OVENDALE, Ritchie. THE PALESTINE POLICY OF THE BRITISH LABOUR GOVERNMENT 1945-1946. *International Affairs* 55 [online], 1979,

no. 3: 409. Dostupný z WWW:

<<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=104&sid=5791f04d-6350-4c1c-ad9e-9fdf55325fab%40sessionmgr114>>

OVENDALE, Ritchie. THE PALESTINE POLICY OF THE BRITISH LABOUR GOVERNMENT 1947: THE DECISION TO WITHDRAW.

International Affairs 56 [online], 1998, no. 1: 73. Dostupný z WWW:

<<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=104&sid=fccbc307-058b-4e5d-9460-972464e6ffe3%40sessionmgr113>>

VAUGHAN, J. A Certain Idea of Britain: British Cultural Diplomacy in the Middle East, 1945–57. *Contemporary British History*, 19, no. 2: 151-168.

Dostupný z WWW:

<<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&hid=104&sid=0a949dee-6a37-4a72-a575-23ae2a23389f%40sessionmgr112>>

Obsah

ÚVOD	2
1. VÝVOJ VZTAHŮ PŘED ROKEM 1945	3
2. VELKÁ BRITÁNIE PO VÁLCE: POLITIKA A HOSPODÁŘSTVÍ	8
3.1. POVÁLEČNÉ VÍTĚZSTVÍ LABOURISTŮ	8
3.2. HOSPODÁŘSKÁ SITUACE A POVÁLEČNÉ REFORMY	10
4. ZAHRANIČNÍ POLITIKA VELKÉ BRITÁNIE VŮČI PALESTINĚ DO ROKU 1947.....	13
4.1. PROSTOR PRO SIONISTICKÉ POŽADAVKY?	13
4.2. OTÁZKA BUDOUCNOSTI PALESTINY	14
4.3. VELKÁ BRITÁNIE SKLÁDÁ MANDÁT	17
5. RADIKALIZACE V PALESTINĚ MEZI LETY 1945-1947	19
5.1. ŽIDOVSKÁ RADIKALIZACE JAKO ODPOVĚĎ NA BRITSKOU ZAHRANIČNÍ POLITIKU	19
5.2. SITUACE NA STRANĚ PALESTINSKÝCH ARABŮ	22
6. ŘEŠENÍ OTÁZKY V OSN	23
6.1. ZVLÁŠTNÍ VYŠETŘOVACÍ ORGÁN A OKOLNOSTI JEHO VZNIKU	23
6.2. REZOLUCE 181 (II)	26
7. DOPADY PŘIJATÉ REZOLUCE	28
7.1. REZOLUCE A BRITSKÁ POLITIKA	28
7.2. PŘÍPRAVY NA VÁLKU	29
8. VYHLÁŠENÍ STÁTU IZRAEL A JEHO UZNÁNÍ.....	31
ZÁVĚR.....	33
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	37
SEZNAM PŘÍLOH	44
PŘÍLOHY	45

Úvod

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zaměřit se na problematiku britské zahraniční politiky vůči Palestině, uplatňované mezi roky 1945 – 1949. Současně bych se chtěla věnovat vlivu této politiky na vznik Státu Izrael. Jedná se o období od skončení 2. světové války a s přesahem po vznik Státu Izrael. Tento přesah spočívá v analýze reakce Velké Británie na vznik Izraele. Současně bych chtěla nastínit tuto situaci z pohledu Židů a Arabů a zaměřit se na reakce a názory těchto dvou národů na britskou zahraniční politiku.

Tomuto tématu jsem se rozhodla věnovat pro jeho závažnost. Ekonomiky jednotlivých zemí byly ve své podstatě propojeny a o jejich vzájemném působení není pochyb. Velká Británie je zemí, která hraje významnou roli v transformaci vztahů mezi zeměmi světa. Tím je chápán především její vliv na transformaci vztahů v rámci bývalého britského impéria a následné dekolonizace.

Po ukončení 2. světové války se britská politická scéna změnila. Konzervativní strana v čele s Winstonem Churchillem byla nahrazena labouristy, vedenými Clementem Atleem. Byla to právě labouristická vláda, která byla u moci po celou dobu, která je pro tuto práci určující. V této době také začíná v Palestině sílit radikální sionistické hnutí, které vyžadovalo omezení britské přítomnosti. Léta 1945-48 jsou známa především jako období velkých nepokojů a teroristických akcí, jejichž motivy bych se ve své práci také ráda zabývala. Vzhledem k tomu, že počet židovských přistěhovalců v Palestině neustále vzrůstal, sílil tlak i ze strany Arabů. Bylo proto nutné nalézt nějaký kompromis. Ačkoli se Británie stále pokoušela o všemožná jednání s oběma stranami, nedařilo se jí kompromis najít. A otázka Palestiny byla nakonec předložena nedávno vzniklé Organizaci spojených národů. Byla vytvořena i speciální komise, která měla nalézt nějaké vhodné řešení. Nakonec OSN odhlasovala rozdělení Palestiny. Stát Izrael byl potom oficiálně vyhlášen 14. 5. 1948. Celé období britského mandátu v Palestině se dá označit za jedno z klíčových období pro budoucnost situace na Blízkém východě. Chtěla bych se zabývat výše

vymezeným obdobím právě z těchto důvodů. Zároveň bych chtěla poukázat na vliv Velké Británie na současný izraelsko-palestinský konflikt.

Cílem mé bakalářské práce je analyzovat vývoj britské zahraniční politiky během poválečného vývoje. Budu se zabývat faktory, které vedly ke vzniku Státu Izrael a otázkou, jakou roli v tomto procesu hrála Velká Británie. Budu také řešit problém, jaký podíl na této nastalé situaci měla britská labouristická vláda. Pokusím se také analyzovat postoje Židů a Arabů k zahraniční politice Velké Británie, která se jich dotýkala. Domnívám se, že toto vývoj událostí ve zkoumaném období má svůj přínos i pro dnešní vztah Židů a Arabů na území dnešního Státu Izrael a jeho výzkum by mohl pomoci k nastínění možného řešení tohoto konfliktu.

Oproti projektu došlo v samotné bakalářské práci ke změně názvu, a to s ohledem na záměr, klást v práci největší důraz na politiku Velké Británie. Náplň práce a její struktura zůstaly navzdory změně názvu zachovány.

1. Vývoj vztahů před rokem 1945

Na začátku si musíme položit otázku, čím vlastně byla Palestina pro Velkou Británii důležitá a jak vůbec došlo k tomu, že se toto území po skončení první světové války dostalo pod její správu. Území pozdějšího mandátního území Palestina bylo již od 16. století součástí rozlehlé Osmanské říše. Ačkoli Osmanská říše v té době už zdaleka nenabývala své původní velkoleposti, Británie v ní oprávněně viděla záruku proti možnému sílení pozic Francie a Ruska. Britské zájmy spočívaly především na irácké a íránské ropě a samozřejmě také na bezpečnosti pro ni klíčového Suezského průplavu. Proto se snažili své pozice na Blízkém východě upevnit všemi možnými prostředky.

Během 19. století platily v zahraniční politice Velké Británie vůči Blízkému východu tyto hlavní zásady: ochrana Indie, zajištění komunikačních linií mezi hlavními městy impéria, rozvoj britského obchodu a za čtvrté se

jednalo o zajištění základních lidských práv a dodržení určitého životního standardu. [Lenczowski 1962: 653]

Již roku 1914 se stal britským protektorátem Egypt, následován anexí Kypru. Palestina se ale v té době jevila jako poměrně nezajímavá, což potvrzuje například výrok tehdejšího britského ministra války lorda Kitchenera: „*Palestina pro nás nemá naprosto žádnou cenu.*“ [Johnson 1996: 412] Velká Británie projevila zájem pouze o strategicky výhodné přístavy Acre a Haifa. Kvůli poválečnému uspořádání byla sestavena tzv. De Bunsenova komise, na jejímž základě byla v květnu 1916 sjednána s Francií tzv. Sykes-Picotova dohoda. Ta byla, jak napovídá již její název, podepsána zástupcem Velké Británie – sirem Markem Sykesem a francouzským emisarem Charlesem Francois Georges-Picotem. Palestina se měla stát mezinárodní zónou spravovanou Francií, Velkou Británií a Ruskem (viz příloha č. 1). Později byla tato správa udělena také Itálii. Velká Británie dostala pod správu již výše zmíněné přístavy Haifa a Acre, v dohodě byla zároveň ujednána některá opatření, která měla zajistit přístupnost francouzského obchodu.

V roce 1917 se začalo schylovat k dalšímu významnému kroku. Od června byla ze strany sionistů vypracovávána deklaráce, která měla být předána k podpisu britskému ministru zahraničí Arthuru Balfourovi. Po několika jednáních a mnoha úpravách byla schválena válečným kabinetem. Arthur Balfour deklaraci, v tomto případě sepsanou formou dopisu, potvrdil 2. listopadu 1917. Tzv. Balfourova deklaráce¹ byla schválena ve formě, která Velkou Británii fakticky k ničemu nezavazovala, na druhou stranu tím byl rozpoután proces, který již nebylo možné zastavit. Namísto přesných definic se zde objevovali pouze obecné fráze jako například „národní domovina“ a podobně. Sepsání deklarace ale vedlo k přátelskému naklonění Židů a sionistů téměř po celém světě a americké Židy dokonce vedla k tomu, že se hlásili do britské armády, aby bojovali proti Turkům. [Gilbert 2008: 46]

¹ Balfourova deklaráce (*Balfour declaration*), dostupný z http://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp

Nebyli to ale pouze američtí Židé, kdo se přidal do boje proti Turkům. Britové si byli dobře vědomi toho, že dobrým, ne-li významnějším, spojencem by mohli být také Arabové, a proto již těsně po vypuknutí války začali s Araby spolupracovat.

Roku 1917 generál Allenby, jak sám prohlásil, „osvobozuje“ Jeruzalém. O dva roky později byla podepsána dohoda také mezi sionisty, přesněji Chajimem Weizmannem, jedním z tehdejších sionistických vůdců a emírem Fajsalem, členem Hášimovské dynastie, v níž si slibovali vzájemnou náklonnost. Bohužel pro sionisty byl Fajsal brzy nato odstraněn, když Sýrie přešla do rukou Francie a smlouva tak nikdy nedošla svého naplnění. [Čejka 2005: 37]

Vedení Palestiny bylo až do roku 1920 velmi chaotické. Dne 25. dubna tohoto roku bylo na mezinárodní konferenci v San Remu toto území uděleno Velké Británii pod mandátní správu, stejně jako například Irák. Sionisté však spokojeni nebyli, neboť bylo toto území značně okleštěno. Nové území v sobě nezahrnovalo důležité vodní toky – Litani a území kolem Jarmuku. Civilní správa byla zřízena několik dní poté a prvním vysokým komisařem pro Palestinu se stal sir Herbert Samuel. Oficiálně byla britská mandátní správa formulována až v roce 1922¹. V 28 člancích byly definovány různé komponenty mandátní správy. Mimo jiné zde byla formulována svoboda vyznání, oficiální jazyky, jimiž se stala angličtina, hebrejšтина a arabština a další. V preambuli se také objevoval odkaz na Balfourovu deklaraci. Howard M. Sachar vidí jako jeden z největších přínosů Velké Británie nejen pořádek, ale také „...ustavení poctivého a výkonného soudnictví.“ [Sachar 1999: 135] Nutno ještě dodat, že v době oficiálního převzetí mandátu, čítalo židovské obyvatelstvo v Palestině „pouhých“ 55 000. [Lenczowski 1962: 377]

Ve stejném roce, tedy v roce 1922 byla ve Velké Británii přijata první Bílá kniha.² Ta měla sloužit jako interpretace Balfourovy deklarace. Objevuje se zde první zmínka o regulaci přistěhovalectví, načež k tomu účelu měl být vytvořen speciální výbor. Zajímavý je fakt, že se v knize klade výslovně důraz na to, aby

¹ *The Palestine Mandate*, dostupné z <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp>

² *British White Paper of June 1922*, dostupná z <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1922.asp>

ani ze strany sionistů ani ze strany Arabů nevzbuzovala tato deklarace žádné radikální reakce.

Hlavním problémem, co se týče budoucnosti Palestiny, se stalo židovské přistěhovalectví. Zvyšující se příliv imigrantů začal postupně vzbuzovat stále větší obavy, které se ukázaly být oprávněné. K prvním násilnostem docházelo již od roku 1920, ačkoli se v této době ještě nejednalo o organizované a plánované akce, stály tyto nepokoje několik desítek životů a spousty raněných. K největším nepokojům ale došlo až v roce 1929.

Problémy se táhly už od roku 1928. V tomto roce se Židé pokusili umístit zástěnu na oddělení mužů a žen u Zdi nářků. Ta formálně náležela Arabům, Židům bylo umožněno se u Zdi nářků modlit, aniž by jim v tom někdo bránil. Situace zvolna gradovala a ve dnech od 23. do 28. srpna došlo k vyvrcholení a hromadnému napadání židovského obyvatelstva. Celkem bylo zabito přibližně 250 osob [Smith 2010: 128]. Shawova komise, která byla do Palestiny vyslána za účelem prošetření celé komise, podala zajímavý závěr. Za násilnosti učinila odpovědnými Araby, ale zároveň doporučila zpřísnit židovské přistěhovalectví omezit převody půdy na Židy. Současně také upozornila na rozpory v britských slibech: „*Národní domov pro Židy je neslučitelný s požadavky arabských nacionalistů, a požadavky arabských nacionalistů znemožňují naplnění příslibů daných Židům.*“ [Krupp 1999: 88] Další komise Hopa Simsona potvrdila, že Arabové byli postupně vytlačováni z vlastní půdy a že jim ani nebylo dovoleno být na této půdě zaměstnáni. Výsledky vyšetřovací komise byly shromážděny do tzv. Passfieldovy Bílé knihy, ačkoli tyto výsledky nebyly přesné. Sionistická reakce byla bouřlivá. Weizmann odstoupil z funkce předsedy Židovské agentury. Zároveň tato kniha vyvolala rozkol i v britské vládě, načež premiér MacDonald formuloval dopis, ve kterém ukázal omyly uvedené v Bílé knize. Jak poukazuje Howard Sachar [Sachar 1999: 165], odhalilo toto jednání britské slabiny, jelikož se ukázalo, že dostatečným nátlakem lze rozhodnutí změnit.

V roce 1929 došlo ještě k jedné významné události a to k oficiálnímu založení Židovské agentury (Jewish Agency). [Smith 2010: 114] Tato oficiální organizace měla sloužit ke styku židovské komunity s britskou mandátní

správou. Bohužel založení této agentury se stalo jednou z příčin násilností v tomto roce.

Po nástupu Adolfa Hitlera k moci se zvýšil i počet židovských přistěhovalců z německy mluvících zemí. Nárůst židovského obyvatelstva v Palestině byl opravdu velký. Jen mezi lety 1933-35 se jejich počet zdvojnásobil [Johnson 1996: 428]. Následkem toho a několika dalších okolností došlo v roce 1936 nejdříve k malému incidentu, který postupně přerostl ve velké násilnosti, jež literatura uvádí pod různými názvy. Někteří autoři je považovaly za Arabskou revoluci [Čejka 2005: 48] jiní pouze za revoltu [Sachar 1999: 179]. Ať už nazveme tyto násilnosti jakkoli, jejich výsledkem byl vysoký počet mrtvých, který činil něco kolem 1700 osob [Čejka 2005: 48]. Pro prošetření vzniklé situace byla jmenována tzv. Peelova komise. Ta musela čelit mnoha rozdílným požadavkům, které ji nakonec dovedly k závěru, že toto území bude potřeba rozdělit (viz příloha č. 2). Návrh na rozdělení však nebyl přijat Araby, kteří se vznikem židovského státu vůbec nesouhlasili. Sionisté sice zprvu také nebyli nadšení z oklešťování území, ovšem velice se jim zalíbila naděje na vlastní zemi. Na konferenci, jež se konala v roce 1939, se opět pouze potvrdilo, že možná arabsko-židovská spolupráce bude nejen velmi komplikovaná, ale snad i nemožná. Neústupné politiky obou jednajících stran nikam nevedly.

Těsně před přicházející válkou, se Velká Británie snažila uklidnit situaci na Blízkém východě a jako nejjistější východisko zvolila opět podporu Arabů. Na jaře 1939 byla vydána asi nejznámější Bílá kniha.¹ Ta se skládala ze tří oddílů – první pojednávala o ústavě, druhá o imigraci a třetí o půdě. Její text se stavěl proti návrhu Peelovy komise na rozdělení území, to podle této knihy nepřicházelo v úvahu na základě naprosto protichůdných požadavků obou stran. Hlavním bodem Bílé knihy z roku 1939 byla imigrace. Ta měla být razantně omezena a po pěti letech musela jakákoli imigrace projít souhlasem arabské strany. Co se týče prodeje půdy židům, ten měl být zakázán úplně. Kritika této Bílé knihy se snesla ze všech stran. Výtky se týkaly v první řadě razantního omezení budoucí imigrace.

¹ British White Paper of 1939, dostupné z < http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp >

Po vypuknutí 2. světové války se zájmy na Blízkém východě se „omezily“ na udržení klidu v této oblasti. To samozřejmě nebyl snadný úkol, ovšem Británie byla v tomto ohledu poměrně úspěšná. Jak Arabové, tak Židé zůstali Británii během celé války poměrně loajální. Sice docházelo k násilným akcím především ze stran radikálních skupin, jako byly Lechi a Irgun, které budou podrobněji popsány v páté kapitole, ale všeobecně během války došlo k určitému ustálení situace, pokud o tom lze vzhledem k událostem v nacistické Evropě takto hovořit. Velká Británie i za nastalé situace potvrzovala platnost Bílé knihy z roku 1939. Kvůli nárůstu imigrantů, kteří se snažili i přes zákaz Velké Británie, dostat do Palestiny, došlo na moři k několika tragickým událostem, při nichž zahynulo kolem 900 Židů [Sachar 1999: 208-9]. Je nutné však také zdůraznit, že v té době bylo těžké uvěřit všem zvěřstvům, která se v Evropě odehrávala. Velká Británie každopádně nebyla jedinou zemí, která se z dnešního pohledu k židovským imigrantům nezachovala s patřičnou potřebností. Je zajímavé, že i přes regulace uveřejněné v Bílé knize, dosáhl v roce 1939 počet imigrantů nejvyššího čísla, kromě roku 1925, a to 27 561 osob (viz příloha č. 3). V roce 1944 se konala konference arabských států a v Alexandrii byla založena známá Liga arabských států, ke které se ještě vrátím v následujících kapitolách

2. Velká Británie po válce: politika a hospodářství

3.1. Poválečné vítězství labouristů

Po skončení druhé světové války sionisté vidí naději ve změně politické situace ve Velké Británii. V prvních poválečných volbách zde zvítězila labouristická strana s 49 % hlasů [Worcester 1984: 825] a získává tak 393 křesel. Porážka toryů a Winstona Churchilla je obvykle připisována nikoli poklesu Churchillovy popularity, ale spíše potřebě zvolit si do svého čela vůdce, který by lépe odpovídal budoucímu, mírovému uspořádání Velké Británie. Předvolební kampaň konzervativců byla založena na silné osobnosti Winstona Churchilla, a

ten v předvolebním boji vsadil na politiku zastrašování. Jeho negativní kampaň byla zaměřena proti reformám labouristů. V úvodním projevu dokonce prohlásil, že po nastolení všech labouristických reforem by bylo potřeba ustanovit jakousi formu gestapa, která by vše řídila.¹ V programu konzervativců nazvaném *Mr Churchill's Declaration of Policy to the Electors*² však můžeme nalézt i body, které se tomu labouristickému podobaly. Jednalo se například o bytovou výstavbu nebo o vytvoření určité formy zdravotního pojištění. [Dorey 1995: 36]

Naopak labouristé založili svůj program, nazvaný *Let Us Face the Future*³ na změně. Deklarovali plnou zaměstnanost, znárodnění většiny podniků a investice do sociálních služeb. I díky propracovanému labouristickému reformnímu programu získala tato strana parlamentní většinu.

Po zveřejnění výsledků voleb údajně Winston Churchill prohlásil: „*Necítím se vůbec poražen. Nejsm si jist, zda by se Konzervativní strana dokázala vyrovnat s problémy, které na Labouristickou stranu čekají.*“ [Childs 1992:8]

Výsledek těchto voleb byl pochopitelně podmíněn mnoha faktory. Ať už se jednalo o volební kampaň, krásné počasí ve volební den, skvělou organizaci Labouristické strany či o rozšířený názor, že konzervativci již „patří do starého železa“, Labouristická strana v prvních poválečných volbách drtivě vítězí.

Nástupcem Winstona Churchilla se stává labouristický politik Clement Attlee,⁴ který se v žebříčcích oblíbenosti britských ministerských předsedů dodnes objevuje na prvních místech. Pro nás klíčovým ministrem zahraničí se

¹ *BBC history*, dostupné z < http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwtwo/election_01.shtml >

² *Mr Churchill's Declaration of Policy to the Electors*. Dostupné z WWW: <<http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con45.htm> >

³ *Let Us Face the Future*, dostupné z < <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab45.htm> >

⁴ Clement Attlee (1883-1967) byl synem známého londýnského advokáta. Během jeho studií na Oxfordu se stále ještě přikláněl spíše ke konzervatismu, ale po zkušenostech s prací na East End se jeho názory rapidně změnily. Jako dobrovolník se účastnil první světové války, ve které byl také raněn. Jeho politická kariéra začíná v roce 1919, kdy se stává starostou města Stepney. Po roce 1922 se Attlee stává členem MacDonaldova kabinetu. V roce 1935 se potom stává také předsedou strany a na tomto postu setrval celých 20 let. Po vítězství labouristů je r. 1945 pověřen sestavením vlády, přičemž se na tomto postě udržel do roku 1951. Roku 1955 končí i ve vedení strany a po jmenování hrabětem získává křeslo ve Sněmovně lordů. Umírá v roce 1967.

stal Ernest Bevin¹. Tento muž, který byl velmi oblíbený u královského dvora, je však často ve vlastních řadách označován za megalomanského a egoistického. Třetí nejvýznamnější postavou této doby, která ovlivňovala zahraniční politiku vůči Blízkému východu, byl nově nastoupivší ministr kolonií George Glenvil Hall. V kabinetu Clementa Attleeho zasedala jediná žena a to tehdejší ministryně školství Ellen Wilkinson². Attleeho kabinet byl považován za velmi vyvážený, co se týče zástupců pravice a levice, stejně tak mezi premiérových přátel a nepřátel.

První den, kdy nově zvolení poslanci vkročili do budovy parlamentu, je údajně spojen s poněkud úsměvnou historkou, kdy labourističtí poslanci porušili všechna pravidla tím, že začali zpívat „Red Flag“, načež ze strany konzervativců se naopak ozvala píseň „For he’s a jolly good fellow“ na počest Winstona Churchilla. [Childs 1992:18]

3.2. Hospodářská situace a poválečné reformy

Abychom mohli porozumět britské zahraniční politice, je nutné se podívat také na tehdejší hospodářskou situaci. Poválečná ekonomika ve Velké Británii se, podobně jako ve zbytku Evropy, nacházela ve špatném stavu, ačkoli britská libra se udržela na druhé pozici z hlediska síly měny. Nově ustanovený premiér Atlee dostal na stůl tajné memorandum od ekonoma Johna Maynarda Keynesa, v němž přirovnává tehdejší finanční situaci k situaci u Dunkerque. [Hyam 2006: 130] Británie byla nucena přijmout velké množství opatření a zároveň restrukturalizovat celý sociální systém, což bylo v plánu již před vypuknutím války. Clement Attlee spolu se svým kabinetem během velmi krátké doby dokázal mnohé.

Rozvoj poválečné Británie byl načrtnut již v knize sira Williama Beveridge z prosince 1942, která se týkala zásadních změn v systému sociálních

¹ Ernest Bevin (1881-1951) se narodil v zemědělské rodině, po smrti rodičů byl vychováván nevlastními sourozenci. V Devonu dostal základní vzdělání a skončil v Bristolu, kde získává zkušenosti v docích a pomalu se vypracovává nahoru. Ministrem se stává poprvé v roce 1940, kdy mu byl nabídnutý post ministra práce a veřejných služeb. V poválečné vládě potom zastával místo ministra zahraničí a v roce 1951 se stává ochráncem pečeti. O dva měsíce později – v dubnu 1951 ovšem umírá.

² Ellen Wilkinson spáchala o dva roky později sebevraždu a na jejím postu ji nahradil George Tomlinson.

dávek. William Beveridge byl velkým zastáncem tzv. Welfare State, tedy sociálního státu. [Barlett 1977: 46] Na základě jeho práce bylo zavedeno například všeobecné zdravotní pojištění. Toto ale nebyla jediná provedená změna, týkající se zdravotního systému. Během labouristické vlády došlo také k obrovské změně, která se týkala zavedení tzv. National Health Service, tedy všeobecného zdravotního systému.

Mezi další reformy poválečné vlády patřilo například znárodnění některých významných podniků, které je často uváděno jako jeden z klíčových problémů tehdejší politiky. Znárodnění se nevyhlo téměř žádnému odvětví a šířilo se od anglických bank¹, přes uhelný, energetický průmysl až k nákladní a autobusové dopravě. S největšími problémy se vláda setkala u znárodnování ocelářských koncernů, ke kterému v reálu nakonec nikdy nedošlo. Ze znárodnění byl vyjmut pouze obchod a finančnictví. Během vlády Attleeho kabinetu se podařilo znárodnit přibližně 20 % z tehdejší ekonomiky [Lowe 1999: 78] a jednalo se tudíž o největší znárodnování v historii Velké Británie. Během prvních osmnácti měsíců labouristické vlády prodělala Británie snad největší transformaci v celé její historii. [Morgan 1999: 29] Celkem bylo kvůli znárodnění přijato 9 nových zákonů.

Na pozadí všech těchto restrukturalizací a reforem bylo také nutné provést poválečnou obnovu infrastruktury a staveb. První přestavby začínaly pomalu již od roku 1945, ale nová výstavba nedosáhla ani na předválečná čísla. Avšak už o tři roky později dosáhl počet nově vystavěných domů 217 000 [Lowe 1999: 248] za rok, což bylo, co se týče poválečné obnovy, nejvíce.

Všechny výše zmíněné reformy si však vyžádaly velký přísun financí, kterých se poválečné Británii dostávalo pouze poskrovnu. První logickou reakcí tedy bylo snižování výdajů. Jednou z nejvyšších položek byly britské vojenské jednotky, které byly těsně po skončení druhé světové války stále ještě rozmístěny po celém světě. Mít v zahraničí okolo 5 milionů mužů ve zbrani si už Velká Británie nemohla dovolit a navíc to ani nebylo potřeba. Proto měl být jejich počet

¹ K faktickému znárodnění došlo pouze u dvou bankovních institucí.

v zahraničí snižován a to až na 1, 1 mil. mužů do konce roku 1946 [Woodhouse 1961:77].

Ani velká úsporná opatření však nedodala do systému dostatek financí na poválečnou obnovu britského hospodářství. Jednou z možností, jak se k potřebnému finančnímu dostat, bylo sjednání půjčky se Spojenými státy a Kanadou. Jakožto prostředník vhodný k dojednání takové půjčky byl ze Spojených států přizván John Maynard Keynes. Půjčka nakonec dojednána opravdu byla a to i přes tvrdé podmínky, které si USA stanovily.

Asi hlavním úkolem tehdejšího kabinetu bylo vyvážení importu a exportu. S tímto problémem se Velká Británie potýkala až do poloviny padesátých let, přičemž asi nejhorším rokem byl rok 1951, kdy se státní deficit dostal na nejnižší úroveň. Zlom nastal až mezi lety 1956 a 1959. Navzdory tomu labouristická vláda v té době vydala hned několik nařízení, která se týkala investic do různých sektorů. Jednalo se kupříkladu o podporu leteckého průmyslu či investice do nové rafinerie, která by byla co nejméně závislá na zemích s nestabilní politickou situací. [Bartlett 1977: 89]

Sociální situace v těchto letech také nebyla příliš příznivá. V Británii fungoval po válce přidělový systém, který byl úplně zrušen až v roce 1954. Především v letech 1946-7 se Británie potýkala s velkým nedostatkem uhlí, takže docházelo k častým výpadkům elektřiny a velké podniky museli kvůli tomu úplně zastavit výrobu. [Bartlett 1977: 47] V roce 1947 bylo ve Velké Británii přibližně 1, 8 milionu nezaměstnaných [Woodhouse 1961: 112], což mělo samozřejmě dopad i na zahraniční politiku.

Velká Británie se pozvolna dostávala z poválečné krize. Ačkoli přidělový systém fungoval ještě devět let po skončení druhé světové války, situace se začala obracet a hospodářská situace ve Velké Británii se zlepšovala. Jako pomyslný mezník je často brána až korunovace královny Alžběty II. v roce 1953, s níž je spojen počátek nové mírové éry.

4. Zahraniční politika Velké Británie vůči Palestině do roku 1947

4.1. Prostor pro sionistické požadavky?

V prvních poválečných volbách, jak jsme mohli vidět v předchozí kapitole, zvítězila Labouristická strana. S novými volbami došlo k personální obměně na postech, které byly ve vztahu k Blízkému východu a tyto vztahy byly nyní v rukou tří mužů: Clementa Atleeho, Ernesta Bevina a zapomenout nelze ani na nového ministra pro kolonie George Glenvila Halla. Ernest Bevin jako tehdejší ministr zahraničí dával ve vztahu k mandátu přednost spíše partnerství než vynucování pomocí vojenské síly.

Britská zahraniční politika vůči Blízkému východu musela být v té době praktikována velmi opatrně, s ohledem na předchozí vývoj a tehdejší situaci. Musely být brány na zřetel události, k nimž došlo za druhé světové války, na tlaky zvenčí – především na nesouhlasný postoj USA a zhoršující se situaci na území mandátu. Británie také musela k problémům na Blízkém východě přistupovat s ohledem na 90 milionů muslimů žijících v Indii, která byla v té době stále ještě součástí britského impéria. [Ovendale 1979: 414] Tato početná muslimská komunita mohla způsobit mnoho potíží, pokud by se přidala na stranu palestinských muslimů. A tento jejich sympatizující přístup byl více než pravděpodobný. Co se týče situace uvnitř samotné Británie, musel se kabinet potýkat s nedostatečnými finančními možnostmi, které byly způsobeny jak válečnými výdaji, tak investicemi do sociálních reforem. Zároveň s tím zde existovaly také tlaky, působící uvnitř samotného mandátu v podobě silících extremistických skupin, na jejichž aktivity se ještě podíváme v dalších kapitolách.

Nástup Ernesta Bevina vzbuzoval v sionistech mnoho nadějí, což se vzhledem k situaci, ve které se nacházel, ukázalo být mylné. Tyto naděje vyvolávaly především předchozí tendence labouristické strany, která se vždy tvářila jako sympatizant sionistů a židovské národní domoviny. Labouristická

strana dokonce přijala na jedné ze svých výročních schůzí proklamaci, v níž se objevil návrh na hromadné přemístění arabské populace do zemí sousedících s Palestinou. [Sachar 1999: 219] Přestože význam Blízkého východu neustále rostl [Bartlett 1977: 41], labouristická vláda se musela v té době vypořádávat s mnoha jinými problémy. Hlavním problémem byla ekonomická situace s ohledem na plánované sociální reformy. Ernest Bevin si již při nástupu do úřadu vytyčil za cíl, uklidnit a stabilizovat situaci na Blízkém východě, což ovšem znamenalo i upevnění vztahů s Araby, na kterých závisel přísun existenčně významné suroviny, a to ropy. Britský kabinet se na počátku roku 1947 usnesl, že ropná naleziště na Blízkém východě mají pro Británii zásadní význam. [Ovendale 1980: 76] To bylo vzhledem k tomu, že 60% britské ropy pocházelo právě z tohoto regionu více než pochopitelné. [Hyam 2006: 124] A to vše navíc v období, kdy je v počátcích studená válka.

Jak můžeme vidět, labouristé i přes všechny počáteční snahy a naděje, neměli příliš velký manévrovací prostor, do kterého by bylo možné zahrnout veškeré sionistické požadavky. Velice dobře to vyjádřil Clement Attlee: *„Po 1. světové válce jsme cosi spustili v židovské národní domovině, aniž jsme si uvědomili následky. Provedlo se to velmi nedomyšleně s lidmi odlišného názoru na civilizaci, náhle importovanými do Palestiny – bláznivý pokus, který musel přinést potíže.“* [Sachar 1999: 222]

4.2. Otázka budoucnosti Palestiny

Co se týče otázky budoucnosti tehdejšího mandátu Palestina, bylo jisté, že vliv na Blízkém východě se nadále nepodaří udržet pouze za pomoci síly. Proto bylo potřeba rozšířit sféru britského vlivu v oblasti ekonomiky či sociální politiky. V té době žilo v Palestině přibližně 600 000 Židů [Johnson 1995: 503] a primárním problémem stala otázka židovských imigrantů.

Bílou knihou z roku 1939 byl počet imigrantů stanoven na 75 000¹. Tato kvóta ale měla být v brzké době naplněna. Proto bylo důležité stanovit nový dlouhodobý záměr. Než ale mohl být učiněn tento krok, bylo se potřeba vypořádat také s těmi, jež přežili hrůzy koncentračních táborů. G. Harrison, který byl vyslán z USA, aby zjistil počty a stav přeživších, učinil závěr, že je potřeba do Palestiny přepravit minimálně dalších 100 000 osob. Tohoto čísla se držel i tehdejší americký prezident Harry S. Truman, který navrhnul Velké Británii vydat povolení pro 100 000 židovských imigrantů. [Ovendale 1979: 414]

Po několika jednáních Velká Británie odmítla přijmout takové množství uprchlíků s ohledem na stabilitu blízkovýchodního prostoru, zároveň však byl ustaven společný výbor, který by problematiku imigrantů prošetřil. Společný anglo-americký vyšetřovací výbor, který byl zformován v říjnu 1945 [Hyam 2006: 124], se ocitl v nezáviděníhodné situaci. Požadavky obou táborů byly totiž naprosto rozdílné. Arabové si kladli za podmínku konec židovského přistěhovalectví, vznik suverénního arabského státu a další, z nichž samozřejmě ani jedna nebyla v souladu s požadavky sionistickými. [Levenberg 1993: 19] Sionisté totiž naopak požadovali příliv dalších stovek tisíc imigrantů a okamžité povolení pro 100 000 osob.

Po zvážení všech požadavků, přičemž nutno podotknout, že obzvláště ty sionistické byly mistrovsky propracovány, došel vyšetřovací výbor k výsledné zprávě,² která byla překvapivě schválena jednohlasně. To byl jeden z Bevinových požadavků, aby tato zpráva mohla být brána na zřetel. [Lenczowski 1962: 390-392] Zveřejněna byla na jaře 1946. Vyšetřovací výbor se v ní přiklonil k požadavkům sionistů a G. Harrisona a navrhl okamžitě přijmout výše deklarovaných 100 000 uprchlíků. Další stanoviska tohoto výboru už však nebyla tak jednoznačná. Výbor každopádně horlivě deklaroval, že není možné holocaustem ožebračené Židy přemístit jinam než do Palestiny. Zároveň však odmítl její možné rozdělení a naopak se neurčitě pohyboval na platformě možného palestinského binacionalismu. [Louis 1986: 416] Celkem obsahovala

¹ *British White Paper of 1939*

² Anglo-American Committee of Inquiry, dostupné z http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/angtoc.asp >

zpráva deset různých doporučení, mezi nimiž bylo mimo jiné doporučení zrušit převody půdy do židovských rukou, zachování současného mandátu až do vypršení jeho platnosti či zvýšení životní úrovně obou etnik.

Tehdejší americký prezident Harry S. Truman ještě předtím, než byla závěrečná zpráva projednána v britském kabinetu, vydal prohlášení, ve kterém doporučil vydat povolení pro 100 000 židovských imigrantů. [Smith 2010: 184] Toto neuvážené stanovisko amerického prezidenta vyvolalo u britského ministra zahraničí, stejně jako u Clementa Attleeho značnou nevoli. [Louis 1986: 419] Spojené státy zároveň kvůli stabilitě naléhaly na posílení vojenských posádek v Palestině tak, aby tyto jednotky mohly dohlížet na území po přílivu dalších imigrantů. Posílení posádek však nebylo otázkou pouze případného zvyšování počtu imigrantů. Některé studie dokazují, že jak armádních, tak policejních jednotek byl v Palestině nedostatek a bylo potřeba sem převelet dalších přibližně dva a půl tisíce osob. [Ovendale 1979: 410] Vzhledem k hospodářské situaci Velké Británie však nebylo možné posádky posilovat, tudíž nebylo možné ani vyhovět žádosti o takový příliv uprchlíků. Naopak se ve Velké Británii objevily hlasy na úplné stáhnutí britských jednotek z Blízkého východu. Proti tomu ovšem ostře protestoval jak Ernest Bevin, tak samotný Attlee.

Anglo-americké vyjednávání tehdy uvízlo na mrtvém bodě a to pouze s příslibem, že dojde k dalšímu setkání expertů a k dalším jednáním. Jak píše ve své knize C. J. Bartlett, protichůdné nebyly pouze zájmy Židů a Arabů. K těmto dvěma stranám sporu přidává Bartlett ještě rozdílné pohnutky Velké Británie a USA, čímž přidává do sporu ještě další rozměr. [Bartlett 1977: 42]

Někteří autoři se domnívají, že pokud by tehdy Ernest Bevin vyhověl americkým a sionistickým požadavkům, došlo by k velkému uvolnění napětí [Sachar 1999: 230]. Nepochybným faktem však zůstává, že by se tak stalo na úkor britsko-arabských vztahů a naskýtá se nám otázka, zda by to naopak nevedlo k vyostření celé situace. Nezávislý výbor totiž předložil možné důsledky přijetí takovýchto požadavků a došel k závěru, že pokud by měly být přijaty v navrženém rozsahu, došlo by nepochybně ke krvavému konfliktu, jenž by měl dopady i v Britské Indii, jelikož zdejší muslimové by zajisté sympatizovali

s muslimy v Palestině. [Ovendale 1979: 411] Přijetí návrhů anglo-amerického výboru by podle nich přineslo přímo katastrofální následky.

4.3. Velká Británie skládá mandát

Po zvážení všech možností nakonec Bevin vzkázal Spojeným státům, že pokud by měla Velká Británie dostat alespoň některých závěrů anglo-amerického výboru, bude nutná pomoc USA, a to jak pomoc vojenská a politická, tak i finanční. Možnosti budoucí spolupráce byly nejprve projednávány v každé zemi zvlášť, a to v nezávislých výborech. Americký výbor vedl dr. Henry F. Grady, tehdejší tajemník ministra zahraničí. Tento výbor poté společně s H. Trumanem odcestoval do Londýna, aby zde projednal možné sdílení zodpovědnosti za Palestinu. Průběh londýnských rozhovorů, jak bývá toto jednání nazýváno [Sachar 1999: 233], byl velmi ovlivněn situací na Blízkém východě, kde v té době, přesněji 22. 6. 1946, došlo k vyvrcholení radikálních akcí pumovým útokem na hotel King David. Po pěti týdnech společných jednání byla přijata zpráva, která se nečekaně přikláněla na stranu britských požadavků a potřeb. Byl vypracován celkem složitý návrh řešení problémů v Palestině, který se týkal úplné změny kontroly nad tímto územím. Území mělo být každopádně rozděleno, přičemž ve vnitřních záležitostech měly mít nad územím kontrolu místní orgány a britský komisař by potom shromažďoval právo na zahraniční vztahy, obranu, apod. Plán také počítal s faktickým přijetím 100 000 imigrantů a to nárazově hned v průběhu prvního roku. [Lenczowski 1962: 392]

Výsledek těchto jednání se na první pohled zdál být velmi nadějný. Avšak z pochopitelných důvodů nemohl být přijat bez patřičné podpory jak Židů, tak palestinských Arabů. Kvůli vyjednávání bylo svoláno další shromáždění v Londýně, a to na září 1946. Ačkoli byly do Londýnských jednání vkládány veškeré naděje, nakonec se do nich nezapojili ani Židé, ani palestínští Arabové. Jednání tedy probíhalo pouze mezi Velkou Británií a Araby z nepalestinských území. Židé plán Morrison-Grady naprosto odmítli, protože pro ně bylo jakékoli

dělení Palestiny nepřijatelné, o to víc, že Židům by podle zprávy připadlo pouze 17% území. [Pojar 2004: 51] Americká podpora tohoto plánu také stála na vážkách, neboť prezident Truman se odvolával na nedostatek podpory amerického lidu vůči takovému plánu. Poté byla londýnská jednání na čtyři měsíce odložena. Během této doby došlo pouze k další radikalizaci obou stran konfliktu, tudíž bylo jisté, že konference k řešení palestinské otázky nepovede. Ernest Bevin se ještě pokusil o určitou modifikaci, která představovala postupnou přípravu k přechodu na nezávislý stát s kantonálním administrativním dělením, ale i tato podoba byla striktně odmítnuta. Po tomto dalším nezdaru se Bevin rozhodl požádat o pomoc a 14. února 1947 se definitivně rozhodl předložit otázku Palestiny Organizaci spojených národů [Childs 1992: 28], která v té době nepůsobila na mezinárodním poli ani dva roky. O čtyři dny později přednesl toto oznámení v Dolní komoře parlamentu. [Ben-Dror 2007: 259]

Jaké okolnosti však vedli k postoupení této otázky OSN? Takových důvodů můžeme vysledovat hned několik. Známy britský profesor R. Ovendale ve své práci poukazuje na dva incidenty, které ovlivnily tehdejší smýšlení a vedly k přesvědčení, že palestinský mandát není již dále udržitelný. [Ovendale 1970: 90] Tím prvním se stal případ lodi Exodus (viz 6. kapitola), tím druhým potom nalezení dvou britských důstojníků popravených extrémisty. Ti byli nalezeni na konci července 1946 oběšeni v eukalyptovém háji. Následkem této popravky se ve Velké Británii strhla vlna antisemitismu, doprovázená ničením synagog či židovských obchodů. Tyto násilnosti dosáhly svého vrcholu především v Liverpoolu a Manchesteru. K menším potyčkám potom docházelo téměř ve všech větších městech. [Childs 1992: 29] Situace se stávala neúnosnou. V Palestině docházelo k dalším teroristickým akcím, přičemž hospodářská situace ve Velké Británii nadále neumožňovala zvyšovat náklady na udržování pořádku. Špatná poválečná hospodářská situace, teroristické akce sionistických extrémistů, stejně jako veřejné mínění na domácí půdě tedy vedly k nutnosti obrátit se na moc, kterou byl Británii mandát svěřen. Téhož měsíce se Británie rozhodla opustit Indii. [Smith 2010: 189]

5. Radikalizace v Palestině mezi lety 1945-1947

5.1. Židovská radikalizace jako odpověď na britskou zahraniční politiku

Ještě v období Balfourovy deklarace se jen hrstka lidí ukázala být prorockými. Tito lidé už v této době varovali před přílišným velkým počtem přistěhovalců a tvrdili, že to může mít velmi krvavé následky. S rostoucím přílivem imigrantů však rostl počet arabských útoků. Postupem času ovšem došlo k radikalizaci také na druhé straně. Židovský radikalismus však nebyl pouhou odpovědí na teroristické akce ze strany Arabů, ačkoli i tato složka měla své nezastupitelné místo a po vzniku Státu Izrael převzala vedoucí pozici. V této době vzniká radikalismus spíše jako protest proti zahraniční politice západních států, v čele s Velkou Británií, jejíž politický vliv měl na rozdíl od jiných „nearabských“ států přímé důsledky. Na vznik židovských hnutí využívajících násilí jako vynucovacího prostředku měla hlavní vliv britská politika spojená s obdobím druhé světové války a holocaustu. Tím mám na mysli především Bílou knihu z roku 1939 a politiku poválečnou.

Natan Aridan [Aridan 2005] ve své práci upozorňuje na problematiku tzv. dvojí loajality, kterou Židé trpěli. Ať už žili v Palestině, nebo v samotné Británii, pociťovali svou povinnost, jak vůči Velké Británii, jejímiž byli občany, tak vůči boji za vlastní stát. Na tomto principu dvojí loajality potom stojí určitá židovská rozpolcenost. Bojovat po boku radikálů za svou zem či zůstat loajální vůči britské vládě? Tato otázka je nepochybně jedním z klíčových problémů židovstva, a to i přesto, že se to mnozí snažili vyvracet. A i z tohoto důvodu lze mezi Židy nalézt hned tři různé přístupy k politice Velké Británie, jak uvádí kupříkladu Paul Johnson [Johnson 1995: 504]. Weizmann, podobně jako David Ben Gurion, pozdější první izraelský prezident, poměrně dlouho věřili v podporu Velké Británie a k terorismu jako takovému se otáčeli jasně zády. Podobnou

politiku razilo i odbojové hnutí Hagana¹, které ačkoli Británii kritizovalo, stálo na její straně. Dále tu existovala velmi radikální skupina, která dostala svůj název podle původního vůdce tohoto hnutí Sternova². Tato skupina vedla proti Velké Británii nepřetržitou válku. Na počátku 40. let se odštěpila od hnutí Irgun³, jejíž vedení spadalo pod revizionistickou frakci. Toto hnutí je označováno jako třetí možný přístup k politice Velké Británie a nachází se někde mezi předchozími. Irgun vnikl v roce 1931 jako odnož Hagany. V roce 1943 převzal jeho vedení polský Žid a extrémista Menach Begin, který za nepřítele označil nikoli Velkou Británii jako takovou, nýbrž pouze mandátní správu. [Wagner 2008: 631] Přestože mezi těmito skupinami dozajista existovala velká řevnivost, došlo v důsledku britské politiky ke spolupráci mezi Irgunem a Haganou, čímž bylo vytvořeno tzv. *Jewish Resistance Movement*, tedy jednotné Židovské odbojové hnutí. Tato spolupráce však byla po poměrně krátké době ukončena.

Ačkoli se v literatuře často dočteme, že nejradikálnějším hnutím byla Lechi, ani Židovské odbojové hnutí nezůstávalo pozadu. Na jeho účet lze přičíst spoustu teroristických akcí, které byly mnohem známější a měly mnohdy krvavější následky, než akce Lechi. Na druhou stranu je nutné zmínit, že během dvou let uspořádala Lechi více než 100 různých sabotáží a vražd. [Sachar 1999: 231]

K nejrozsáhlejšími akcím všech těchto skupin, které si pochopitelně vyžádaly i britskou odezvu, docházelo od roku 1946. V tomto roce došlo k jedinému útoku, kterého se zúčastnily všechny tři skupiny. Jednalo se o zničení všech železničních mostů, které Palestinu spojovaly se sousedními státy. Tato akce vyvolala poměrně silnou reakci Velké Británie. Ta zahájila rozsáhlé šetření pod krycím označením Operace Agáta, jehož výsledkem mělo být zatčení hlavních představitelů ilegálních hnutí a jejich nahrazení umírněnými osobami.

¹ Tato militantní organizace vznikla na ochranu židovských zájmů v Palestině krátce po udělení mandátu Palestina. Její vznik byl také zdůvodňován jako odpověď na nedostatečnou poskytovanou obranu Velké Británie.

² Hnutí celým názvem *Lochemi Herut l'Israel* často známé také jako Lechi, Lehi, či Sternův gang.

³ v současné době známé též pod názvem Ecel, popř. Etzel; vyjimečně se objevuje i zkratka IZL (Irgun Zvai Le'umi), popř. jeho česká podoba ICL

Přestože bylo během této razie zatčeno 2700 osob, velkých výsledků se Britové nedočkali. [Wagner 2008: 650]

I když k různým sabotážím docházelo už od počátku roku 1946, jako bylo například umístění bomb na loď kotvící v Haifě, akce, která měla přilákat širší zájem mezinárodního společenství, se však teprve připravovala. Jednalo se o útok na známý hotel King David, se sídlem v Jeruzalémě. Tento pumový útok proběhl pod hlavičkou Židovského odbojového hnutí, ačkoli účast Hagany na tomto útoku byla poněkud sporná. Každopádně bylo během výbuchu 22. července 1946 zabito 91 osob, přičemž 28 z nich z britské exekutivy. [Johnson 1995: 505] Tato událost samozřejmě těžce zasáhla Velkou Británii a tím více právě probíhající londýnské rozhovory. Ačkoli však tato událost rozhodně měla svůj podíl na výsledném plánu Morrison-Grady, byla pouze příslovečnou špičkou ledovce, nikoli hlavním důvodem, proč bylo navrženo rozdělení země a posléze i předání problému OSN. Velká Británie se musela od konce druhé světové války potýkat se spoustou jiných útoků, při kterých bylo během let 1945-47 zabito přibližně 127 Britů a 331 jich bylo zraněných extremistickými sionistickými skupinami [Sachar 1999: 255]. Do roku 1948 se počet mrtvých zvýšil až na 338 [Childs 1992: 29].

Jak můžeme vysledovat z předchozího výčtu, všechny tři militantní proudy hrály velkou roli. Ať už se jednalo o Haganu, která se snažila od krvavých akcí distancovat a nejvíce se přibližovala britské politice, nebo o Irgun, který se svým zaměřením a způsobem jednání dá považovat za nejvýraznější hnutí odporu. A v neposlední řadě také radikální Lechi, které však bylo považováno za příliš vyhraněné s poměrně malým počtem členů oproti ostatním, než aby tomuto hnutí byl dáván příliš velký význam.

5.2. Situace na straně palestinských Arabů

Arabové nespatořovali v židovské radikalizaci hrozbu hned od počátku existence britského mandátu, ačkoli už tehdy došlo k několika potyčkám, které však byly menšího charakteru. S trochou nadsázky lze tvrdit, že až do roku 1928 žili v mandátu Židé a Arabové v poměrně poklidném soužití. Na konci 20. let však přichází hospodářská krize a s ní spojené potíže. Nedostatečné finanční ocenění nadcházející úrody vedlo k velkému odlivu rolníků do větších měst. Jak dokazuje například přední německý islamolog R. Schulze [Schulze 2007: 119], teprve „boj o město“ se stal jednou z hlavních příčin větších nepokojů. Podle Schulze lze tedy učinit závěr, že k velkým nepokojům docházelo jak v důsledku narůstajícího počtu židovských imigrantů, tak, a to především, v důsledku krize. Následující události po roce 1928 byly již nastíněny ve druhé kapitole, a proto se blíže podíváme především na to, jak to vypadalo po roce 1945.

Pro následující období je určitě nezbytné zmínit Alexandrijský protokol z října 1944 a následný vznik Ligy arabských států¹, jejíž zakládající list byl podepsán v březnu následujícího roku. Pátý článek Alexandrijského protokolu² byl označen jako Zvláštní usnesení o Palestině. V něm arabské státy deklarovali podporu palestinským. Přenesením palestinské otázky do Ligy arabských států došlo k její internacionalizaci v arabském světě. O budoucnost Palestiny v rámci LAS se zajímal především tehdejší zajordánský emír Abdalláh Ibn Husajn, který dokonce vedl jednání se sionisty, načež s nimi opravdu dojednal budoucí rozdělení. Bylo to ovšem v době, kdy byla ohledně palestinské otázky již přijata rezoluce OSN.

V roce 1946 byl taktéž obnoven Arabský vyšší výbor, který měl na LAS nezanedbatelný vliv a který reflektoval přání samotného muftího. [Kimmerling 1994: 135]

¹ Mezi zakládající členy LAS patřily tyto státy: Sýrie, Jordánsko, Irák, Egypt, Saudská Arábie, Libye a Jemen

² *The Alexandria Protocol*, dostupný z <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/alex.asp>

Co se týče vnitřní situace přímo v Palestině, tam se hlavní postavou arabského odporu stal tehdejší jeruzalémský muftí Mohamed Amín al-Husajní, který prosazoval protibritskou a protižidovskou politiku již od roku 1920. [Wagner 2008: 633] Ačkoli byl tento muž po skončení druhé světové války zatčen za spolupráci s nacisty, podařilo se mu uprchnout do Egypta, kde ve své práci pokračoval. A stal se hlavním hybatelem rozhodnutí Arabského vyššího výboru, čili jeho vliv neklesal, ba naopak. A to spíše tím, že v roce 1947 byl tento výbor uznán Organizací spojených národů coby oficiální hlas palestinských Arabů. Podle některých záleželo právě na muftím, jak silná bude reakce na návrh rozdělení Palestiny. [Louis 1986: 449] Co se týče různých útoků, ve větší míře se projeví až po roce 1947 a návrhu na rozdělení Palestiny. Je poměrně zajímavé, že v tomto období nevznikali žádné organizace ani hnutí, obdobná těm, která vznikají na straně židovské. Čili je zde patrná určitá dezintegrita a chybějící jednotné velení. Relativní klid v arabské komunitě však byl jen dočasný a už v roce 1946 bylo jisté, že pokračující židovská imigrace do Palestiny povede k demonstracím a vlnám násilí. [Levenberg 1993: 49]

6. Řešení otázky v OSN

6.1. Zvláštní vyšetřovací orgán a okolnosti jeho vzniku

Dne 18. února 1947 byla se schválením britského kabinetu předána otázka budoucnosti palestinského území Organizací spojených národů. [Ben-Dror 2007: 259] Jak se shoduje většina autorů, Bevin ani sám Attlee si nebyli zcela jisti tím, že se problém podaří v OSN opravdu vyřešit a dokonce se dá tvrdit, svým způsobem doufali, že se opět navrátí Velké Británii. [Louis 2006: 438] Bevin se dokonce ještě před přijetím rezoluce zdráhal ji splnit a prohlásil, že ji bude považovat za směrodatnou, pouze pokud bude odhlasována jednomyslně. U Organizace spojených národů to však bylo ještě mnohem méně pravděpodobné než u závěrů anglo-amerického výboru o rok dříve. Avšak tím, že se na OSN

nakonec opravdu obrátili, dali zároveň světu najevo, že OSN a jejím úkolům v mezinárodních vodách plně důvěřuje. Přestože, jak uváděl sám Bevin, žádala Británie pouze o radu [Krupp 1999: 110], můžeme z předešlých událostí vysledovat, že se Velká Británie potýkala s velkými problémy hned na několika polích a složení mandátu by jí rozhodně neuškodilo. Pouhé udržení bezpečnosti na území mandátu si od ukončení války vyžádalo 50 [Sachar 1999: 238] až 82 milionů liber [Gilbert 2008: 282], a 100 000 britských vojáků, kteří mohli být převeleni na potřebnější posty.

Dne 28. dubna 1947 zahájil svou činnost zvláštní vyšetřovací orgán pro Palestinu, který byl nazván *United Nations Special Committee on Palestine*, zkráceně UNSCOP, čili Zvláštní výbor Spojených národů pro Palestinu. [Ben-Dror 2004: 259] Tento výbor se skládal z jedenácti členů a byl označen za velice vyvážený. Společně v něm zasedali zástupci: Indie, Íránu, Jugoslávie, Uruguaye, Peru, Guatemaly, Švédska, Československa, Austrálie a Kanady. Výbor měl, co se týče samotného vyšetřování, poměrně široké pravomoci. Při jeho vytváření bylo taktéž dojednáno, že by tento výbor měl speciálně vzít na vědomí náboženskou otázku věci. Liga arabských států vznesla ještě před jeho vytvořením důrazný požadavek, aby byl do tohoto výboru začleněn i některý z arabských států, avšak na tento požadavek nakonec nebyl brán ohled a výbor byl vytvořen jako nestranný. Ze stejných důvodů pak do členstva nebyl zahrnut ani jeden ze stálých členů Rady bezpečnosti.

Přibližně o měsíc později se výbor vydal na průzkum do samotné Palestiny, sousedních států a následně potom na jednání přímo s Ligou arabských států. Její výbor se však choval velmi povýšeně a snažil se UNSCOP vydírat případnými krvavými boji, pokud by navrhl rozdělení území. [Ovendale 1980: 89] Během vyšetřování UNSCOP došlo také ke známé tragédii lodi Exodus.¹ Tato loď s 4493 uprchlíky na palubě byla donucena vrátit se do domovského přístavu. Nejprve doplula loď do Marseille, načež zde Židé tvrdohlavě odmítali vystoupit. Nakonec však byli vráceni až do Hamburku a internačních táborů

¹ U některých autorů se lze setkat s názorem, že „tato událost znamenala definitivní konec anglicko-židovské spolupráce.“ [Krupp 1999:109]

v Německu. [Louis 2006: 439; Smith 2010: 192] Zvláštní vyšetřovací výbor následně navštívil (nejen) tyto internační tábory, přičemž tato návštěva měla nepochybně svůj dopad na závěrečnou zprávu. Nebo pokud bychom chtěli být přesnější, zprávy. Výsledkem vyšetřování totiž byly hned zprávy dvě, či spíše dvě možná řešení. První, velmi obsáhlá, závěrečná zpráva¹, ke které se přiklonilo sedm členů, nabízela rozdělení země, tedy vzniku dvou samostatných států a internacionalizaci Jeruzaléma. Tato možnost nebyla nepodobná zprávě Peelovy komise z konce 30. let. [Eytan 1958: 4] Druhé řešení², ke kterému se přiklonila Indie, Írán a Jugoslávie, doporučovalo přeměnit Palestinu na stát na bázi federace, s kantonálním dělením podobným tomu, jaké navrhoval již dříve Bevin, přičemž Jeruzalém by se stal hlavním městem nového federativního státu. [Ovendale 1980: 91] Tato majoritní zpráva „*zhruba odpovídala anglo-americkému federálnímu rozdělení.*“ [Childs 1992: 28] Hlavní rozdíl v těchto dvou zprávách představovalo židovské přistěhovalectví, které majoritní zpráva nadále povolovala ve značném množství, naopak ta druhá ho povolovala pouze v rámci židovských kantonů a to pouze do navržení tzv. absorpční kapacity. I absorpční kapacita se ale stala předmětem sporů, ozývali se totiž hlasy, které tvrdili, že nic takového neexistuje. Ať tak či tak, ani jeden z návrhů se však nesešel se zájmem obou stran. Zatímco první verze většiny vyhovovala více sionistům, kteří se s ní velmi rychle ztotožnili, tu minoritní zpočátku upřednostňovali Arabové. Ti ale na zasedání LAS nakonec zamítli obě verze a podali vlastní návrh na vytvoření nezávislého arabského státu. [Terner 1991: 84] Dokonce i sama Velká Británie se k návrhům stavěla poněkud chladně a prohlásila, že oficiálním dopisem, adresovaným Organizaci spojených národů potvrdila, že nebude s výsledky zprávy souhlasit, pokud na ni nepřistoupí obě strany konfliktu. Opět se zde také projevil britský pragmatismus. V té době totiž probíhala jednání mezi britským kabinetem a Egyptem, na kterých měla Velká Británie svůj zájem, a to především, co se týče ropného bohatství. Tato jednání se

¹ *Report to the General Assembly A/36*. Dostupné z <http://unispal.un.org/unispal.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/07175de9fa2de563852568d3006e10f3?OpenDocument> >

² *The Question of Palestine and the United Nations*, 2008. Dostupné z <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/1D1EB987E5C1AFE785257545006ABAF7>>

táhla od roku 1946 a do značné míry ovlivňovala britskou zahraniční politiku až do roku 1954. [Woodhouse 1961: 175; Smith 2010: 181]

Na konci září 1947 britský kabinet oficiálně oznamuje, že je ochoten se s ohledem na závěrečnou zprávu UNSCOP mandátu vzdát. [Louis 1986: 473] Motivy tohoto aktu byly nepochybně velmi podobné těm, které Británii vedly k předložení palestinské otázky OSN a které jsem uvedla v již ve čtvrté kapitole.

6.2. Rezoluce 181 (II)

Valné shromáždění OSN se po mnoha jednáních přiklonilo na stranu majoritního návrhu zvláštního vyšetřovacího výboru. Ke schválení byl tedy předložen návrh rezoluce o budoucnosti Palestiny, ve kterém se počítalo s rozdělením země do dvou národních států spojených v hospodářskou unii a s Jeruzalémem pod mezinárodní správou.

Rezoluce¹ počítala s ukončením britského mandátu nejpozději 1. srpna 1948. Do této doby měly být taktéž z tohoto území staženy britské vojenské jednotky. Zároveň mezi přijetím této rezoluce a vznikem obou nových států mělo nastat tzv. přechodné období, v němž by došlo k podniknutí všech potřebných kroků, které byly v rezoluci vylíčeny. Jednalo se například o vytvoření přechodné vlády aj.

Samostatná kapitola je v rezoluci věnována také svatým místům v Jeruzalémě, která musí být bezpodmínečně zachována a jejich dostupnost má být zajištěna mezinárodním dohledem. Náboženská práva, stejně jako práva menšin však musela být zachována nejen v Jeruzalémě, ale také v obou vznikajících státech.

Mezi oběma státy měla vzniknout hospodářská unie, která by zahrnovala celní unii, ale také například společnou měnu či společný hospodářský rozvoj a nediskriminaci a v neposlední řadě také volný pohyb osob.

¹ *Resolution 181 (II)*. Dostupná z <http://unispal.un.org/unispal.nsf/a06f2943c226015c85256c40005d359c/7f0af2bd897689b785256c330061d253?OpenDocument> >

Nejdůležitější věcí, která byla v rezoluci řečena, bylo určení hranic obou států a Jeruzaléma s přilehlým okolím. (viz přílohy č. 4, 5) Území tehdejšího mandátu mělo být do budoucna rozděleno na 7 různých částí, přičemž tři z nich měly připadnout židovskému státu – první část se táhla téměř až od města Acre, až po město Rehovot, druhá část se rozprostírala ve východní části Galileje a poslední potom ležela na jihu a sahala až k Akabskému zálivu. Stát arabský se měl rozprostírat také na třech částech, ke kterým připadla ještě část dnešního Tel Avivu – Jaffa. Mezi oběma územími se měly nacházet dva uzly, díky nimž bylo umožněno přejít celé území jednoho státu, aniž by bylo nutné projít tím druhým (s výjimkou Jaffy). Pokud bychom se podívali na procentuální rozdělení, 56 % rozlohy mělo připadnout židovskému státu, oproti arabským necelým 43 %.¹ [Pojar 2004: 57]

Hlasování o této rezoluci proběhlo na půdě OSN 29. listopadu 1947. Z celkem 56 států hlasovalo 33² pro, 13³ proti a 10⁴ států⁵, k nimž patřila i Velká Británie, se hlasování zdrželo. Bylo tedy dosaženo více jak dvoutřetinové většiny nutné ke schválení rezoluce. U některých autorů se můžeme setkat také s názorem, že o výsledek hlasování se razantně zasadil nátlak USA [Childs 1992: 28], za kterým zase stála sionistická lobby. [Louis 1986: 497] Z výsledků je také patrné, že proti návrhu hlasovaly povětšinou státy arabské, s výjimkou Řecka a Kuby, což ukazuje na velký nesouhlas celé LAS s odsouhlasením této rezoluce, přičemž tyto státy už předem dokonce vyhrožovali, že pokud bude rezoluce odsouhlasena, povedou v Palestině občanskou válku.

¹ Celková plocha Palestiny činila 26 319 km², židovskému státu mělo připadnout 14 862 km² a arabskému 11 286 km². [Terner 1991: 88]

² Austrálie, Belgie, Bolívie, Brazílie, Bělorusko, Kanada, Kostarika, Československo, Dánsko, Dominikánská Republika, Ekvádor, Francie, Guatemala, Haiti, Island, Libérie, Lucembursko, Nizozemí, Nový Zéland, Nikaragua, Norsko, Panama, Paraguay, Peru, Filipíny, Polsko, Švédsko, Ukrajina, Jihoafrická republika, Sovětský svaz, USA, Uruguay, Venezuela

³ Afghánistán, Kuba, Egypt, Řecko, Indie, Irán, Irák, Libanon, Pákistán, Saudská Arábie, Sýrie, Turecko, Jemen

⁴ Argentina, Chile, Čína, Kolumbie, El Salvador, Etiopie, Honduras, Mexiko, Velká Británie, Jugoslávie

⁵ *The Origins and Evolution of the Palestine Problem: 1917-1988*. Dostupné z WWW: <http://unispal.un.org/unispal.nsf/9a798adb322aff38525617b006d88d7/d442111e70e417e3802564740045a309?OpenDocument#In%20favour%3A%20Australia%2C%20Belgium%2C%20B>

Samozřejmě se dodnes ozývají hlasy, že celá závěrečná zpráva UNSCOP a tudíž i odsouhlasená rezoluce byla silně prosionistická [Ben-Dror 2004:260]. Dozajista to můžeme vidět na poměru území k počtu židovských/palestinských obyvatel. Autoři se povětšinou shodují na tom, že se tak stalo především díky zdatné sionistické diplomacii. Arabové naproti tomu nepřišli s žádnou přijatelnou alternativou, ale pouze se zastrašováním, které hraničilo až s vydíráním. Tato arabská taktika zastrašování se ukázala být jako velmi neúčinná a nebyla brána jako dostatečná argumentace. Skrytá a později i veřejná rivalita mezi arabskými vůdci taktéž na jednotné arabské taktice rozhodně nepřispěla. Pokud tedy rezoluce opravdu prosionistická byla, lze tuto skutečnost přičítat jen neexistující arabské diplomacii.

7. Dopady přijaté rezoluce

7.1. Rezoluce a britská politika

Velká Británie byla zklamána tím, že ani poslední navržené řešení nebylo přijato oběma stranami. V britském parlamentu se objevily rozpory ohledně stažení sil z Palestiny. Jeden z labouristických politiků prohlásil, že řešení situace podle rezoluce Valného shromáždění OSN „*povede k válce, která bude trvat 10, 20 nebo i 50 let.*“ [Childs 1992: 29] Británie se nicméně uvolila, že bude na tomto území, až do svého úplného odchodu, stále plnit ochrannou funkci. Odchod se měl podle rezoluce uskutečnit nejpozději do února 1948. Toto datum bylo nejprve posunuto až na srpen a nakonec byl jako rozhodující určen 15. květen 1948. [Louis 1986: 495] Do té doby sice opravdu docházelo ke stahování britských sil, leč ochranná funkce byla vykonávána jen opravdu minimálně, či vůbec. [Krupp 1999:113] Británie i nadále nechtěla přijít o arabskou ropu, ale zároveň nebyl jejím zájmem ani velký válečný konflikt na Blízkém východě. Britové byli o situaci v Palestině dobře informováni a bylo jim jasné, že za stávajících podmínek hrozí Židům obrovské ztráty na životech.

I když Židům v Palestině byly zbraně zabavovány, naopak do Zajordánska či Iráku proudili zbraně z Velké Británie plynule dál. Britské pevnosti byly nežádka po evakuaci jednotek předány Palestinským oddílům. Toto britské jednání se setkalo s nejednou výtkou ze stran mezinárodního společenství. Kritické hlasy plynuly nejen ze zahraničí, ale i v samotném britském parlamentu se objevovala kritika tehdejší politiky, ani tato kritika však k ničemu nevedla. [Gilbert 2008: 280-287] Britové i nadále stáli na arabské straně, jak vyplývá z Bevinova rozhořčení, nad zmasakrováním „23 000 Arabů v Haifě, zatímco Britové stáli a nic nepodnikli...“ a že ho armáda postavila do „nemožné pozice vůči Arabům.“ [Sachar 1999: 267] Palestina byla uvržena do chaosu a Velká Británie se pouze snažila ochránit své vztahy s Araby. Budoucnost tedy už neležela v rukách mandatorní síly, ale v rukách Arabů a Židů.

7.2. Přípravy na válku

Rezoluce, která byla schválena na konci listopadu 1947, vyvolala na obou stranách vyhocené reakce. Židé po celém světě oslavovali tento sionistický úspěch. I když ani Židé nebyli spokojeni bez výjimky všichni. Vedení Irgunu vystoupilo ostře proti tomuto plánu na rozdělení. Nevadilo jim ani tak rozdělení samotné, jako spíše rozloha území, která byla židovskému národu přirčena. Irgun se tudíž rozhodl pokračovat v bojích, tentokrát za rozšíření budoucích hranic budoucího židovského státu.

Názor arabského světa se již zcela projevil při samotném schvalování rezoluce ve Valném shromáždění OSN. Všechny arabské státy, které se hlasování zúčastnily, tuto rezoluci odmítly. A nejen to. Nadále pokračovaly arabské výhrůžky, které se objevili již během vyšetřování UNSCOP. Z arabské strany tehdy platilo následující: „*Jakákoli snaha ze strany Židů nebo jiné mocenské skupiny vytvořit židovský stát na arabském území bude považována za akt útlatku, na který nelze reagovat jinak, než silou, užitou v sebeobraně.*“ [Lenczowski 1962: 396]

V tuto dobu už bylo jisté, že dojde k rozsáhlému krvavému konfliktu. Arabští vůdci sice prozatím odložili vojenskou intervenci, ale alespoň poskytli jak zbraně, tak finanční výpomoc vojenskému výboru LAS a současně pomohli 3000 arabských dobrovolníků k překročení hranic do Palestiny. Tito dobrovolníci se měli stát tzv. Osvobozeneckou armádou v čele s Fawzí al-Kawudžím, který měl již bohaté zkušenosti s operacemi z roku 1936 a boji v Sýrii, jež probíhaly o pět let později. [Kimmerling 1994: 143-144] Na arabské straně však panovala velká nejednotnost ve vedení, kterou například Marek Čejka považuje za fatální „Právě tato vlastnost se stala jedním z klíčových faktorů arabských porážek v mnoha dalších blízkovýchodních konfliktech.“ [Čejka 2005: 69] Současně s Kawudžího Osvobozeneckou armádou, měly vzniknout ještě další oddíly, které však měl vést bratranec velkého muftího.

Na arabské zbrojení však nešlo bohužel odpovědět jinak, než zbrojením i na opačné straně. Velká Británie se začala stahovat a nehodlala podporovat v bojích ani jednu ze stran. Naopak se svými snahami o mírové jednání dopustila velkých chyb, když několik pevností na severu země předala palestinským odbojovým skupinám a sionistům stále bránila v držení zbraní. Sionisté na tom v té době nebyli, co se týče připravenosti na válečný konflikt, zrovna nejlépe. Potýkali se s velkým nedostatkem nejen zbraní, ale také vycvičených vojáků. Na druhou stranu měli výhodu v mnohem lepší organizovanosti, poslušnosti, většími zkušenostmi a v celkové morálce. [Smith 2010: 196] Hagana si vytyčila dva hlavní cíle. Tím hlavním byla obrana obyvatelstva a tím druhým byla obrana státu po úplném stažení Britů z palestinského území. [Smith 2010: 196] Asi největší problém představoval úspěch palestinských odbojových skupin, který spočíval v obsazení a přerušení hlavních spojnic v Palestině. Tím došlo k dalšímu znesnadnění zásobování velkých měst. Mimo to samozřejmě došlo k mnoha dalším útokům a to jak ve velkých městech, kterými byl například Jeruzalém, či Jaffa nebo Haifa, tak v menších vesnicích a kibucech.

Ani sionisté však nezůstávali s krvavými akcemi pozadu. Týkalo se to především skupin Irgun a Lechi, které neustále útočily nejen na Araby, ale také na britské jednotky. Mezi nejhorší však určitě patří masakr v palestinské vesnici

Dejr Jásín, kde byla zavražděna více než stovka civilních obyvatel. [Kimmerling 1994: 151] Po tomto masakru došlo k rozsáhlému odchodu Palestinců, jehož důsledkem byl zánik takřka 450 arabských sídel. [Čejka 2005: 75] Na oplátku arabové zaútočili na konvoj, vezoucí asi 90 lidí, kteří patřili k židovskému lékařskému personálu a všichni tito lidé v autech uhořeli. Židovská morálka a odhodlání se pak naplno projevily po 1. dubnu 1948, kdy Hagana na popud Ben Guriona přešla do ofenzivy. Rozhodnutí Ben Guriona učinit tento krok je často považován jako jedno z nejrizikovějších. [Sachar 1999: 262] Díky tomuto kroku, došlo k osvobození a obsazení téměř celého území, které bylo Organizací spojených národů přiřčeno židovskému státu. A jedním z několika faktorů, které k tomu přispěly, byly nepochybně i dodávky zbraní z tehdejšího Československa.

Jak můžeme vidět, v této době docházelo již k zuřivým bojům na obou stranách. I přesto, že se stále ještě nejednalo o válečný stav jako takový, situace byla již velmi vyhrocená a bylo jen otázkou času, kdy k válce dojde a kdy se do bojů zapojí naplno i zahraniční státy.

Po vyhrocení situace se jak OSN a USA, tak Velká Británie přiklonila k názoru, že razantní rozdělení není tím nejlepším řešením [Louis 1986: 510], tehdejší běh událostí už však nebylo možné zastavit. Byla jmenována provizorní státní rada budoucího židovského státu v čele s Ben Gurionem, která začala vykonávat nejdůležitější úkony a vytvářet primární legislativu. Na straně palestinské ale k žádnému vytvoření podobného útvaru nedošlo. Snad hlavně díky arabské neústupnosti, co se týče vytvoření jak židovského, tak palestinského státu.

8. Vyhlášení Státu Izrael a jeho uznání

Hrozba válečného konfliktu nebyla ze strany mocností brána na lehkou váhu. Z USA se ozývala varování, která vyústila až v nátlak. USA tlačily na prozatímní vládu Izraele, aby odložila vyhlášení nezávislosti pod hrozbou americké nečinnosti v případě arabské invaze. Moshe Sharet (Šertok), který byl prozatímním ministrem zahraničí, varování dozajista vzal v úvahu, avšak Ben

Gurionovo odhodlání se již nedalo utlumit. [Sachar 1999: 268] Z konečného hlasování tedy jednoznačně vyšel jako vítězný návrh na okamžité vyhlášení nového státu. A tak, v předvečer vypršení britského mandátu, byl nový stát opravdu vyhlášen. Téhož dne, tedy 14. května odchází Velká Británie z Palestiny, což je symbolizováno nejen svěšením britské vlajky, ale také odchodem posledního vysokého komisaře pro Palestinu sira Cunninghama.

Ve čtyři hodiny odpoledne 14. května 1948 přečetl David Ben Gurion slavnostně deklaraci státu Izrael¹. Stalo se tak v muzeu budoucího hlavního města Tel-Avivu. Deklarace prohlásila Izrael za rodiště Židů, kteří dle toho měli nepopiratelný nárok na toto území, což mimo jiné vyplývá také z rezoluce OSN. V prohlášení byly zmíněny i další významné mezníky, jako vydání Herzelova Židovského státu nebo slavná Balfourova deklarace. Stát samotný vznikl na území určeném zprávou UNSCOP. Potíž však vězela v tom, že na místo dvou států zmiňovaných ve zprávě, došlo k vyhlášení jen jednoho z nich. Na arabské straně došlo k naplnění předešlých hrozeb a arabské armády vtrhly na izraelské území jen pár hodin po vyhlášení, čímž počíná první palestinsko-izraelská válka.

Existence státu byla pochopitelně závislá také na stupni mezinárodního uznání, tím spíše za podmínek, které tehdy panovaly. Jako první uznaly nově vzniklý stát Spojené státy, následované Guatemalou a dalšími zeměmi. [Smith 2010: 200] K rapidnímu šíření této vlny ale nedošlo a do října 1948 byl stát uznán pouze 15 dalšími státy. [Eytan 1958: 12] A jak vypadala situace po 14. květnu ve Velké Británii? V Britském parlamentu se samozřejmě vedla ohledně uznání Izraele mnohá jednání, avšak z prvního takového jednání vzešlo pouze stanovisko, ve kterém Británie nabízí učinit vše pro mírové budoucí soužití obou národů.

Velká Británie se zpočátku velice zdráhala nově vzniklý Stát Izrael uznat. Odvolávala se na základní kameny státu a především na nutnou kontrolu vlastního území a hranic. Díky průzkumu Marka Abramse [Abrams 1949], který se konal na přelomu let 1948-9, můžeme nahlédnout i do tehdejšího mínění

¹ Deklarace Státu Izrael, *Declaration of Israel's Independence 1948*, dostupná z <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/israel.asp>

britského obyvatelstva. Průzkum ukazuje na poměrně velkou nerozhodnost či nezájem obyvatelstva. Ačkoli větší procento lidí se vyjádřilo pro uznání Státu Izrael a 25% bylo proti, výzkum stejně ukazuje na poměrně vyrovnaný stav. Je tedy vidět, že poté, co se Británie vzdala mandátu, lidé už nebyli na této otázce přímo zainteresováni a tudíž mizí i názorová vyhraněnost. Situace se tedy už nemohla více lišit od roku 1946, kdy Velkou Británií zahýbala silná vlna antisemitismu.

Britský parlament, dá se říci, reflektoval mínění veřejnosti. Poměrně dlouhé období váhal, zda nový stát uzнат. Nesporným ovšem byl fakt, že v Izraeli vznikla poměrně brzy stabilní a fungující vláda, kterou nebylo možné úplně ignorovat a v lednu 1949 se v Izraeli konaly i první volby. [Eytan 1958: 13] Winston Churchill několikrát apeloval na tehdejší kabinet, aby došlo k uznání státu, a aby byl do Izraele poslán britský vyslanec. [Gilbert 2008: 290-297] Argumentoval jak dlouhou tradicí britsko-židovských vztahů, tak například tím, že ani všechny evropské státy nemají přesně vymezené hranice. Nakonec se labouristický kabinet po dlouhých jednáních přeci jen v lednu 1949 dohodl na uznání Izraele, nejprve *de facto* a rok později, přesněji 27. dubna 1950 i *de jure*, čímž byly fakticky zahájeny britsko-izraelské diplomatické vztahy.¹

Závěr

Britský Mandát Palestina byl zrozen z idealistických myšlenek Versailleského systému a po dlouhou dobu nikoho ani nenapadlo, k jak dlouhému konfliktu je toto území do budoucna odsouzeno. Velká Británie ovlivňovala území Palestiny více než třicet let, které z historie izraelsko-palestinského konfliktu nelze už nikdy smazat. Stopy, které za sebou zahraniční politika Velké Británie zanechala, jsou znatelné dodnes. Existují i domněnky, že bez Velké Británie by k vytvoření tohoto státu nikdy nedošlo. Ačkoli Velká Británie pochopitelně nesla svůj velký podíl na vzniku Izraele, lze se domnívat,

¹ Oficiální stránky izraelské ambasády v Londýně. Dostupné z WWW: <http://london.mfa.gov.il/mfm/web/main/missionhome.asp?MissionID=34&>.

že i bez jejího přispění by k vytvoření státu dříve či později stejně došlo. Bylo by totiž velmi zjednodušené tvrdit, že britská politika byla jediným faktorem ovlivňujícím dění na Blízkém východě před vytvořením židovského státu.

I přes tento fakt bychom se nad podílem Velké Británie rozhodně měli zamyslet. Vliv Velké Británie nebyl pouze politický, ale také ekonomický a sociální. Během fungování mandátu došlo k velkému rozvoji infrastruktury, školství a hospodářství vůbec. Ačkoli Palestina nebyla nikdy integrální součástí Velké Británie, plynuly na toto území nemalé částky určené právě na rozvoj. Vidíme i rozvoj a vytvoření nové státní infrastruktury a administrativní správy, která byla před první světovou válkou shromážděna v centru Osmanské říše. Vytvoření nové infrastruktury nepochybně velmi usnadnilo vznik Izraele a v tomto tedy nepochybně tkví velký přínos Velké Británie.

Když přistoupíme k zahraničně-politickým otázkám, mohli jsme v této práci vysledovat, jaké množství faktorů britskou zahraniční politiku ovlivňovalo. Jako první faktor bych určitě zmínila druhou světovou válku a holocaust. Za toto období se na hlavu Velké Británie snesla asi největší vlna kritiky. Tato kritika se týkala především židovských uprchlíků, snažících se dostat co nejdále od nacisty ovládané Evropy. Místo, aby byli v Palestině přijímáni, byla britským kabinetem odsouhlasena Bílá kniha a přistěhovalectví bylo razantně omezeno. Až do konce války byl tedy příliv uprchlíků snižen na historické minimum. K přijetí Bílé knihy Velká Británie přistoupila především na základě svých vlastních zájmů, které se těsně před vypuknutím války soustřeďovaly spíše na ropu a náklonnost Arabů, než na idealistické sionistické myšlenky. Nákladnost druhé světové války si také vybrala svou daň. Jednou z hlavních příčin navrácení mandátní správy do rukou OSN byl chatrný stav britského poválečného hospodářství. V prvních poválečných volbách vítězí labouristé, jejichž politický program byl zaměřený především na uklidnění domácí scény. Nákladné reformy, které byly labouristy provedeny na domácí půdě, neumožňovaly neustále zvyšovat objem financí plynoucích na Blízký východ. Otázkou zůstává, jak by se situace vyvíjela, pokud by po válce zvítězil W. Churchill, který byl znám svým prosionistickým postojem. Tento případný vývoj si však můžeme pouze domýšlet.

Jako klíčový moment se jevil spor ohledně 100 000 uprchlíků, kteří měli být na základě doporučení G. Harrisona neprodleně přijati do Palestiny. V tomto sporu se poprvé angažovalo také USA, které se stalo jedním z hlavních aktérů sporu. Tlak, který byl z USA na britský kabinet ohledně imigrace vyvíjen, je nepochybně jedním z neopomenutelných faktorů ovlivňujících britskou zahraniční politiku. Ernestu Bevinovi byla v tomto sporu často vytýkána jeho neústupnost, co se týče limitování počtu uprchlíků. Jeho neústupnost byla však vzhledem k okolnostem pochopitelná. Tlak ze strany USA a sionistů na straně jedné a špatná hospodářská situace a přátelství arabů a muslimských států na straně druhé, taková byla tehdejší situace. Všechny tyto požadavky nebylo možné sloučit, a proto se Bevin rozhodl hájit britské zájmy i na úkor sionistického nepřátelství. Je také nutné, abychom za oním „přátelstvím Arabů“ nespátřovali pouze čistý britský zájem o arabská ropná pole. Ačkoli ropa byla opravdu významným činitelem, nesmíme zapomínat na šíři tehdejšího britského impéria, do kterého spadala i Indie, ve které žila velmi početná muslimská menšina.

Dalším takovým faktorem, i když zřejmě méně významným, byl nepochybně sionistický radikalismus a teroristické akce. Na ty je kladen důraz hned ze dvou důvodů. Za prvé tyto teroristické akce připravovaly britskou pokladnu stále o větší sumu peněz, která byla potřebná na obranu a stabilizaci území. A za druhé akce sionistických radikálů se staly jasným měřítkem situace v Palestině jak v zahraničí, tak na domácí půdě. To jasně dokázalo oběšení dvou britských důstojníků v roce 1946, po němž se Británií přehnala silná antisemitská vlna, která už se netýkala pouze slovních potyček, nýbrž i násilných akcí přímo v ulicích britských měst. A jelikož bylo veřejné mínění ve Velké Británii významným aspektem politického rozhodování, musí k němu být také s odpovídajícím dílem přihlédnuto.

Po předání palestinské otázky OSN byl britský vliv v Palestině snižen na minimum. Formální jednotnost sionistů a arabská rozpolcenost spojená s neschopností navrhnout přijatelné řešení, přispěli také svým dílem. Na půdě OSN tedy bylo nakonec rozhodnuto o vzniku dvou národních států a ukončení

britské správy. Po schválení rezoluce o rozdělení byla Velká Británie však stále odpovědná za situaci v Palestině, což se už ale nedalo říct o faktických činech. Britští vojáci byli z Palestiny stahováni, sionistům bylo i zakazováno držet zbraně a britské základny byly předávány arabským jednotkám. Tento přístup si vysloužil nejednu kritiku ze stran mezinárodního společenství, protože v této chvíli již bylo jisté, že dojde ke krvavému konfliktu. Těsně před oficiálním vypršením mandátu byl vyhlášen nový židovský stát. Na straně arabské však k ničemu takovému nedošlo. I to mohl být důvod, proč Velká Británie tak dlouho váhala s uznáním Izraelského státu. I přes počáteční zdráhání však přeci jen byly zahájeny oficiální britsko-izraelské diplomatické vztahy.

Velká Británie a její pragmatické hájení vlastních zájmů se dozajista neobešlo bez následků. Podle známého výroku Clementa Attleeho Britové spustili již Balfourovou deklarácí vývoj, který nebylo možné zastavit. Oním spouštěcím mechanismem však nebyla britská Balfourova deklarace. Tento počátek je nutné hledat již u prvních sionistických snah o vlastní stát a u prvního vydání Herzelova *Židovského státu*. Je možné namítnout, že Velká Británie dostala Palestinu pod mandátní správu a tudíž byla jistým způsobem zodpovědná za průběh dalších událostí. S tímto názorem nelze nesouhlasit, ačkoli jak jsme mohli vidět, Velká Británie nebyla a ani nemohla být hlavním hybatelem událostí a stala se pouze součástí mnoha dalších okolností, jimiž je celý vývoj izraelsko-palestinských vztahů prostoupen.

Seznam literatury a zdrojů

a. Neperiodická literatura

- BARTLETT, Christopher John. *A history of postwar Britain, 1945-1974*. 1st. ed. New York: Longman, 1977. 339 s. ISBN 0-582-48320-4
- ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Vyd.1. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 307 s. ISBN 80-903333-9-7
- DOREY, Peter. *British Politics since 1945*. Oxford: Blackwell, 1995. 378 s. ISBN 0-631-19075- 9
- EYTAN, Walter. *The First Ten Years: A Diplomatic History of Israel*. 1st. ed. New York: Simon and Schuster, 1958. 239 s.
- GILBERT, Martin. *Churchill a Židé*. Vyd. 1. Praha: BB/art, 2008. 381s. ISBN 978-80-7381-327-7
- HYAM, Ronald. *Britain's Declining Empire: The Road to Decolonization 1918-1968*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 464 s. ISBN 978-0-521-68555-9
- CHILDS, David. *Britain since 1945: a political history*. 3rd. ed. London: Routledge, 1992. 398 s. ISBN 0-415-06024-9
- JOHNSON, Paul. *Dějiny židovského národa*. Vyd. 1. Praha: Rozmluvy, 1996. 591 s. ISBN 80-85336-31-6
- KIMMERLING, Baruch, MIGDAL, Joel S. *Palestinians: The Making of a People*. 1st ed. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1994. 396 s. ISBN 0-674-65223-1
- KRUPP, Michael. *Sionismus a Stát Izrael: historický nástin*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1999. 242 s. ISBN 80-7021-265-9

- LENCZOWSKI, George. *The Middle East in World Affairs*. 3rd ed. Ithaca: Cornell University Press, 1962. 723 s.
- LEVENBERG, Haim. *Military Preparations of the Arab Community in Palestine*. London: Routledge, 1993. 281 s. ISBN 0-7146-3439-5
- LEVEY, Zach, PODEH, Elie: *Britain and the Middle East: from imperial power to junior partner* Brighton: Sussex Academic Press, 2008. 355 s. ISBN 1845191641
- LOUIS, William Roger. *The British Empire in the Middle East, 1945-1951: Arab Nationalism, the United States, and Postwar Imperialism*. New York: Oxford University Press, 1986. 820 s. ISBN 0-198-2296-07
- LOUIS, William Roger. *Ends of British Imperialism: The Scramble for Empire, Suez and Decolonization* London: I. B. Tauris, 2006. 1056 s. ISBN 1-84511-347-0
- LOWE, Rodney. *The Welfare State in Britain since 1945*. 2nd ed. New York: Palgrave Macmillan, 1999. 406 s. ISBN 0-333-72138-1
- MORGAN, Kenneth O. *Britain since 1945: The People's Peace*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 1999. 627 s. ISBN 0-19-280225-9
- POJAR, Miloš. *Izrael*. Praha: Libri, 2004. 184 s. ISBN 80-7277-268-6
- RAMSDEN, John. *The Oxford Companion to Twentieth-Century British Politics*. 1st. ed. Oxford: Oxford University Press, 2002. 714 s. ISBN 0-19-860134-4
- SACHAR, Howard M. *Dějiny státu Izrael*. Vyd. 1. Praha: REGIA, 1999. 767 s. ISBN 80-902484-4-6
- SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Vyd. 1. Brno: Atlantis. 2007. 447 s. ISBN 978-80-7108-284-2
- SMITH, Charles D. *Palestine and the Arab-Israeli conflict*. 7th ed. Boston: Bedford/St. Martin's, 2010. 583 s. ISBN 978-0-230-24711-6
- WASSON, Ellis. *Dějiny moderní Británie*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010. 432 s. ISBN 978-80-247-3267-1

WOODHOUSE, Christopher Montagne. *British Foreign Policy since the Second World War*. London: Hutchinson, 1961. 255 s.

b. periodická literatura

ABRAMS, Mark. British Opinion and the Recognition of Israel. *Public Opinion Quarterly* 13 [serial online], 1949, no. 1 [cit. 2011-04-09] s. 128-130. Dostupné z WWW:

<<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=75e4e96a-25a1-4800-b8df-f5124344730f%40sessionmgr104&vid=22&hid=127> >

ARIDAN, Natan. Anglo-Jewry and the State of Israel: Defining the Relationship, 1948-1956. *Israel Studies* 10 [serial online], 2005, no 1. [cit. 2011-04-09] s. 124-156. Dostupné z WWW:

<<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=d49e84af-06c4-417c-8eb9-1e3f3b06bc77%40sessionmgr112&vid=5&hid=127>>

BEN-DROR, Elad. The Arab struggle against partition: The international arena of summer 1947. *Middle Eastern Studies* 43 [serial online], 2007, no. 2. [cit. 2011-02-25] s. 259-293. Dostupné z WWW:

<<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=1694329e-c0cf-4cd3-8ce2-77649a1dce4b%40sessionmgr111&vid=2&hid=127>>

LEVINE, Mark. The Discourses of Development in Mandate Palestine. *Arab Studies Quarterly* 17 [online], 1995, no. 1/2 [cit. 2011-03-29] s. 95. Dostupný z WWW:

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/detail?vid=4&hid=107&sid=03e4becb-be30-434b-84fb-87e6a9d7c63c%40sessionmgr112&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=9509232315> >

OVENDALE, Ritchie. The Palestine Policy of the British Labour Government 1945-1946. *International Affairs* 55 [online], 1979, no. 3. [cit. 2011-03-07] s. 409-431. Dostupný z WWW:

<http://web.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=113&sid=9d2f5eef-e674-4941-b2fc-4047fe2dfb5e%40sessionmgr112&vid=2>>

OVENDALE, Ritchie. The Palestine Policy of the British Labour Government 1947: The Decision to Withdraw. *International Affairs* 56 [online], 1980, no. 1 [cit. 2011-03-07] s. 73-94. Dostupný z WWW:

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=c5785ee8-fa7f-4e0a-88e4-c9b815786a9e%40sessionmgr112&vid=6&hid=107>>

WAGNER, Steven. British Intelligence and the Jewish Resistance Movement in the Palestine Mandate, 1945-46. *Intelligence & National Security* 23 [serial online], 2008, no. 5. [cit. 2011-03-09] s. 629-657. Dostupné z WWW:

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=810f72b2-d8b7-4901-a6a1-2c5bad2957e9%40sessionmgr114&vid=2&hid=127>>

WORCESTER, Robert M. The Polls: Britain at the Polls 1945-1983. *Public Opinion Quarterly* 48 [online]. 1984. no. 4. [cit. 2010-11-11] s. 824-833. Dostupný z WWW:

<http://web.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&hid=105&sid=23fa9c44-654e-4c10-8380-7b322f01c86b%40sessionmgr112>>

c. Dokumenty

Anglo-American Committee of Inquiry, 20. 4. 1946

<http://avalon.law.yale.edu/subject_menus/angtoc.asp > (staženo 10. 3. 2011)

Balfour declaration, 2. 11. 1917

http://avalon.law.yale.edu/20th_century/balfour.asp> (staženo 15. 11. 2010)

British White Paper of June 1922,

<http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1922.asp> (staženo 15. 11. 2010)

British White Paper of 1939,

<http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp> (staženo 15. 11. 2010)

Declaration of Israel's Independence 1948, 14. 5. 1948

<http://avalon.law.yale.edu/20th_century/israel.asp > (staženo 10. 3. 2011)

Let Us Face the Future: A Declaration of Labour Policy for the Consideration of the Nation, 1945 < <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab45.htm>> (staženo 5. 3. 2011)

Mr Churchill's Declaration of Policy to the Electors. Dostupné z WWW:

<<http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con45.htm> > (staženo dne 5.3. 2011)

Rezoluce VS OSN 181 (II). *Future government of Palestine*, 29. 11. 1947

<<http://unispal.un.org/unispal.nsf/a06f2943c226015c85256c40005d359c/7f0af2bd897689b785256c330061d253?OpenDocument>> (staženo 23. 3. 2011)

The Alexandria Protocol, 22. 3. 1945

<http://avalon.law.yale.edu/20th_century/alex.asp> (staženo 10. 3. 2011)

The Palestine Mandate, 24. 7. 1922

<http://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp> (staženo 15. 11. 2010)

UN, Department of Public Information, *The Question of Palestine and the United Nations*, 2008

<<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/1D1EB987E5C1AFE785257545006ABAF7>> (staženo 23. 3. 2011)

UN, Division for Palestinian Rights, *The Origins and Evolution of the Palestine Problem: 1917-1988*, 30. 6. 1979,

<<http://unispal.un.org/unispal.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/d442111e70e417e3802564740045a309?OpenDocument#In%20favour%3A%20Australia%2C%20Belgium%2C%20B>> (staženo 8. 3. 2011)

UN, UNSCOP, *Report to the General Assembly A/36*, 3. 9. 1947

<<http://unispal.un.org/unispal.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/07175de9fa2de563852568d3006e10f3?OpenDocument>> (staženo 5. 3. 2011)

d. Internetové zdroje

Oficiální stránky israelské ambasády v Londýně. *Embassy of Israel, London* [online]. Dostupné z

<<http://london.mfa.gov.il/mfm/web/main/missionhome.asp?MissionID=34&>

>. Citováno dne 1. 4. 2011

Oficiální stránky OSN týkající se Palestiny. *The Question of Palestine* [online].
Dostupné z <<http://unispal.un.org/unispal.nsf/home.htm>>. Citováno dne 2. 4.
2011

Webové stránky BBC *British History* [online]. Dostupné z
<<http://www.bbc.co.uk/history/british/>>. Citováno dne 15. 11. 2010

Webové stránky PASSIA. *Palestinian Academic Society for the Study of
International Affairs* [online]. Dostupné z <<http://www.passia.org>> Citováno
dne 10. 4. 2011

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozdělení Blízkého východu podle Sykes-Picotovy dohody (mapa)

Příloha č. 2: Výsledek vyšetřování Peelovy komise (mapa)

Příloha č. 3: Počty imigrantů mezi lety 1937-1946 (tabulka)

Příloha č. 4: Plán na rozdělení Palestiny podle rezoluce OSN (mapa)

Příloha č. 5: Plán hranic Jeruzaléma podle rezoluce OSN (mapa)

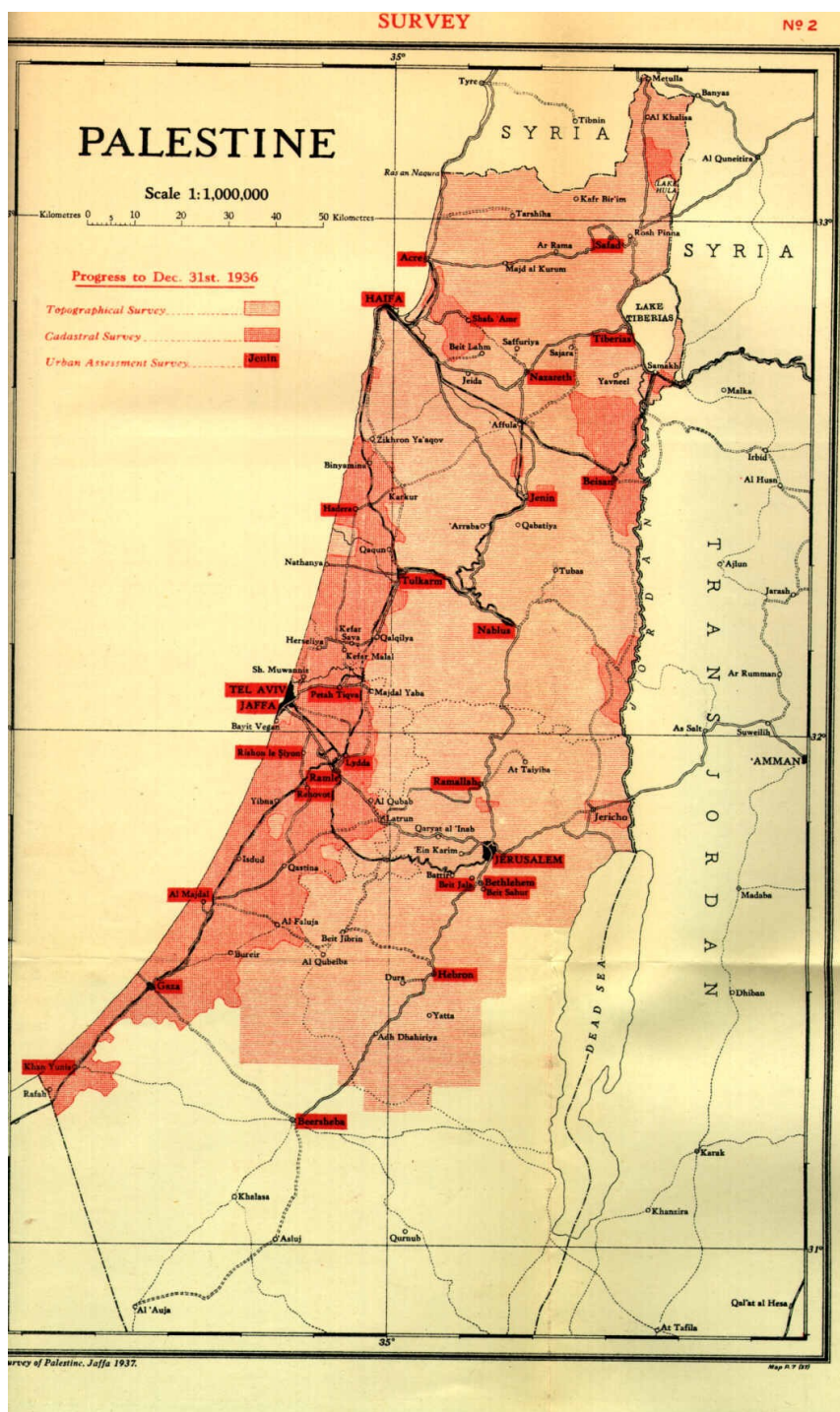
Přílohy

Příloha č. 1: Rozdělení Blízkého východu podle Sykes-Picotovy dohody

Zdroj: http://www.passia.org/palestine_facts/MAPS/1916-sykes-picot-agreement.html

Příloha č. 2: Výsledek vyšetřování Peelovy komise

Zdroj:

[http://unispal.un.org/unispal.nsf/cf02d057b04d356385256ddb006dc02f/fb142c75310db0a90525655600795225/\\$FILE/palestine1.jpg](http://unispal.un.org/unispal.nsf/cf02d057b04d356385256ddb006dc02f/fb142c75310db0a90525655600795225/$FILE/palestine1.jpg)

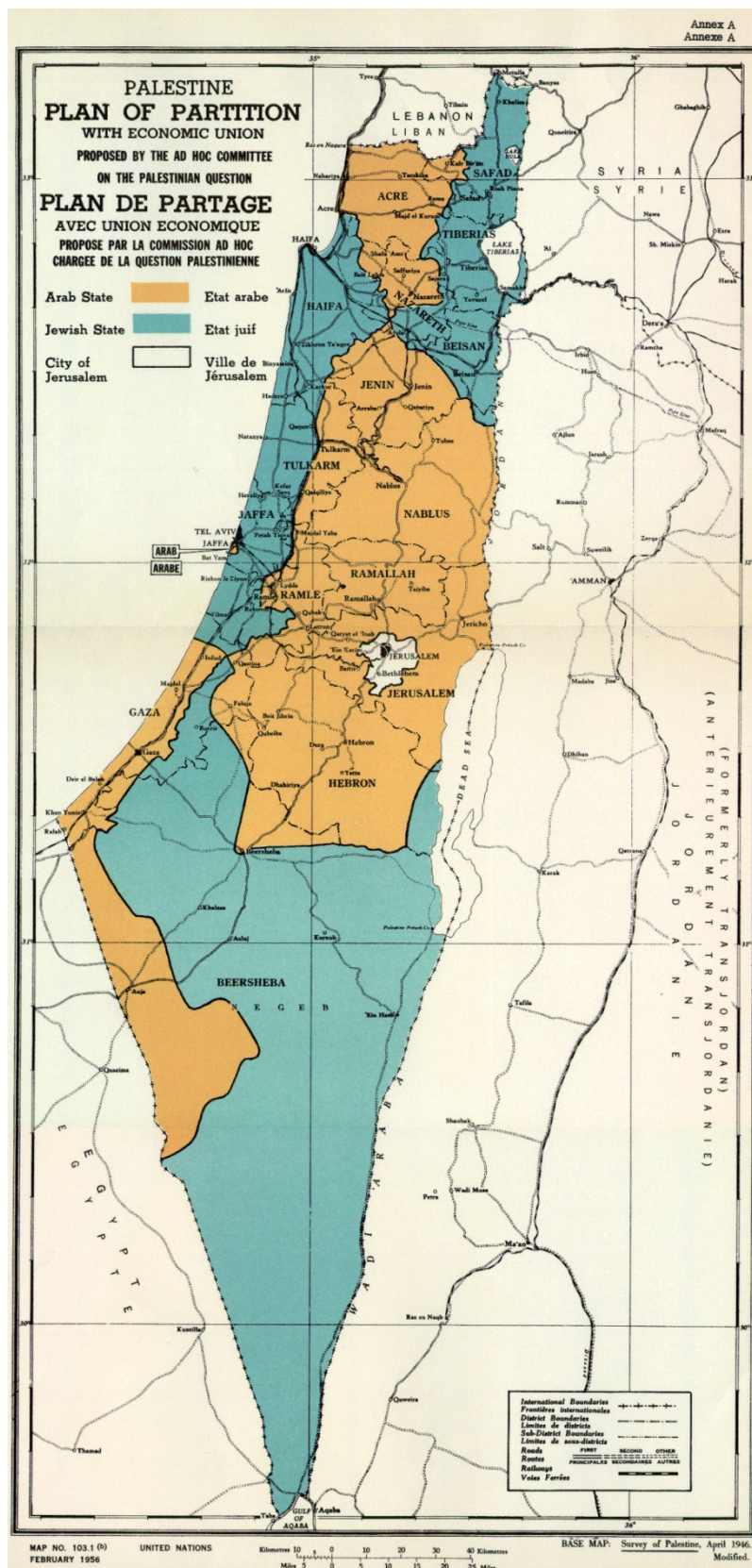
Příloha č. 3: Počty imigrantů mezi lety 1937-1946

1937	10,536
1938	12,868
1939	27,561
1940	10,445
1941	3,839
1942	3,581
1943	8,558
1944	14,491
1945	13,156
1946	17,761
Total for ten-year period...			<u>122,796</u>

Zdroj:

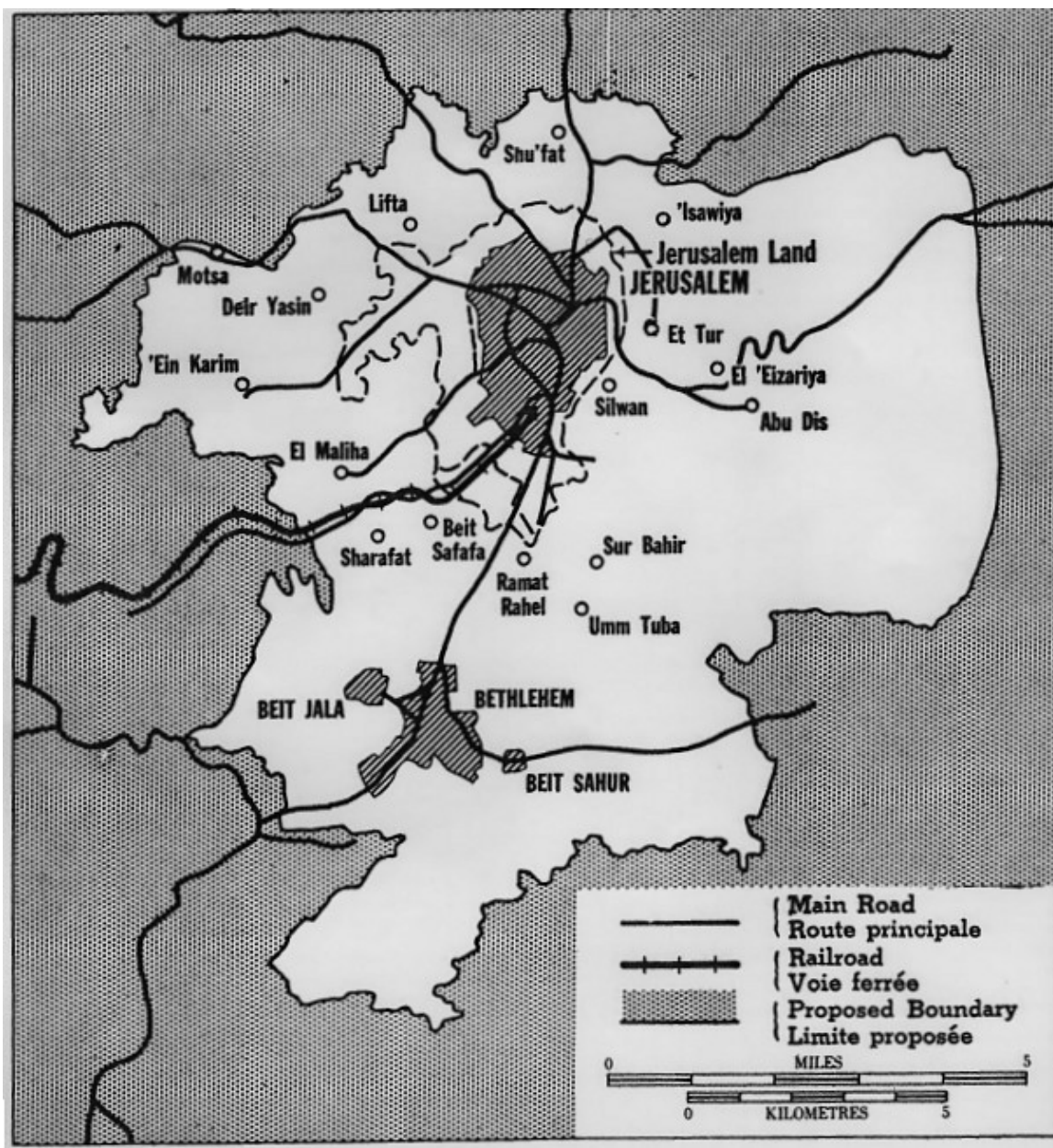
<http://unispal.un.org/unispal.nsf/9a798adb322aff38525617b006d88d7/16b8c7cc809b7e5b8525694b0071f3bd?OpenDocument>

Příloha č. 4: Plán na rozdělení Palestiny podle rezoluce OSN

Zdroj: http://domino.un.org/maps/m0103_1b.gif

Příloha č. 5: Plán hranic Jeruzaléma podle rezoluce OSN

Zdroj:

<http://unispal.un.org/unispal.nsf/5ba47a5c6cef541b802563e000493b8c/3f1bd9477022a0c285256cc500530c1f?OpenDocument>